

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

ЛЪЭПКЪ ТАРИХЪЫМ ИЗЫ нэкIубгъу

Нэгъэплъэ Аскэрбий адыгэ лъэпкъым фэгъэхыгъэ фильмэу ыгъэуцугъэхэм ямыпльыгъэ шы-
Iэп Iломи хэукъоныгъэ хъунэп
къысIлошIы. Адыгэ унэгъуабэ-
хэр ягуапэу яплъыгъэх «Черке-
сия», «Черкесия. Адыгэ хабзэ»
зыфилорэ фильмэхэм. Ахэр адыгэ
лъэпкъым итарихъ, икультурэ,
иискусствэ хэхъоныгъэ ашIы-
нымкIэ мэхъанэ зиIэ IофшIа-
гъэху хугъэх. Тихэгъэу шы-
псэухэрэм ямызакъоу адыгэу
нэмыкI хэгъэгухэм ащыпсэухэ-
рэм ащыщхэри ахэм ягуапэу
яплъыгъэх.

Джы мы мафэхэм Аскэр-
бий ия 3-рэ IофшIагъэ ыухыгъ.
Ащ «Черкесия. Чужбина» ыIуи
цIэ фишIыгъ. Фильмэр лъэп-
къым итарихъ ианыхъ тхьамы-
кIэгъо нэкIубгъохэм афэгъэ-
хыгъ.

Фильмэм апэрэу еплъынхэу
янасып къыхыгъ Москва шы-
псэурэ адыгэхэм. Ащ IофшIа-

гъэм лъэтегъэуцо шыфашIыгъ.
Iофтхьабзэр Урысыем икинема-
тографистхэм я Союз киномакIэ
и Унэ шыкIуагъ. Къырагъэблэ-
гъагъэхэм ащыщыгъэх Москва
щыпсэурэ зылашIэрэ адыгэхэр.
Ахэм ахэтыгъэх Агъырбэ Юрэ,
Брагъунэ Марианэ, Роберт Са-
ральп, Нэгъуцу Руслъан ыкIи нэ-
мыкIхэр. КъекIолIагъэхэм ащы-
щыгъэх политикхэр, динлэжы-
хэр, культурэм иIофышIэхэр.
Лъэтегъэуцом хъэклэ лъапIэу иIа-
гъэх фильмэм ипродюсерэу ыкIи
ирежиссерэу Нэгъэплъэ Аскэр-
бий, режиссерэу Вахтанг Ми-
келадзе, Юрий Крауэз, Булат Ис-
каковыр.

Москва щызэхашIэгъэ лъэпкъ
организациехэу «Хасэ», «Хабзэм
инур» зыфиIохэрэм ялыкIохэри
адыгэ лъэпкъым къыхэкIыгъэ
ныбжыкIэхэу Москва иапшIэрэ
еджапIэхэм ачIэхэри лъэтегъэ-
уцом хэлэжыагъэх.

Фильмэм иавтор пшIэрэылъ

зыфишIыжыгъагъ лъэпкъым
къырыкIуагъэр шыпкыагъэ хэ-
лъэу къыгъэлъэгъонэу. Сыда
адыгэхэр ячIыгу зекIыжхэм
къарыкIуагъэр? А упчIэм иджэ-
уап лыхъуэ Аскэрбий адыгэ-
хэр зыдэкIожыгъэгъэ къэралы-
гъохэм Iоф къащишIагъ, хы
ШуцIэ Iушъоу лъэпкъыр зыIу-
кIыжыгъэм къыщыригъажьы
Тыркуем, Иорданием фильмэр
къащытырихыгъ.

— Мыщ фэдэ фильмэ бгъэуцу-
ныр Iоф къызэрыкIоу шытэп, —
къелуатэ режиссерэу Вахтанг Ми-
келадзе. — Тарихъ лъапсэ зиIэ

фактхэр фильмэм пае уугъоиныр
къин дэд.

— Мы фильмэм сыдэлажэ
зэхум цIыфыбэ IэпыIэгъу къыс-
фэгъугъ, — къело Нэгъэплъэ Ас-
кэрбий. — Ахэм яшIуагъэклэ не-
пэ IофшIагъэр ухыгъэ хъугъэ.
Фильмэр адыгэ лъэпкъым тхьа-
мыкIагъоу пэкIэкIыгъэм изакъоп
къызытегушыIэрэр. Непэ къэра-
лыгъо зэфэхъафхэм ащыпсэу-
рэ адыгэхэм ящыIэкIэ-псэукIэ,
ядунэететыкIэ ар фэгъэхыгъ.

Адыгэ Республикэр зызэхэ-
щагъэр ильэс 20 зэрэхъурэм
ипэгъокIэу искусствэхэм ячы-

пIэ фестивалэу Адыгеим шыкIо-
штым шыщэу гъэтхапэм и 19-м
фильмэм Мыекъуапэ лъэтегъэуцо
щыфашIышт. Ар къэралыгъо фи-
лармонием сыхъатыр 16-м шы-
рагъэжышт.

Егъэблэгъэ тхыльхэмкIэ лъэ-
тегъэуцом цIыфхэр чIэхъащтых.
Тхыльхэр авторым ежы ышIхъэ-
клэ зэрымтыгъэхэм филармони-
ем икассэ ыпкIэ хэмылгъу къы-
Iахын альэкIышт. Мы къэбарым
телефонэу 52-12-77-мкIэ шъу-
кIэупчIэн шъульэкIышт.

СИХЪУ Гоцнагъу.

РЕСПУБЛИКЭМ ИГУБГЪОХЭМ

Гектар мин 42-мэ яшIушIагъэх

Адыгеим мэкъу-мэщымкIэ
и Министерствэ къызэриты-
гъэмкIэ, бжыхъэс гектар мини
107,4-м ехъоу къагъэкIыгъэм
щыщэу гъэтхапэм и 15-м ехъу-
лIэу минеральнэ чIыгъэшIухэр
зыхатэкъуагъэхэр гектар мин
42-м фэдиз хъазыр, ар псэу-
мкIи зыхатэкъон фаем ипроцент
39-рэ. Районхэм бжыхъасэхэм
яшIушIэгъэныр тыгъуасэ ехъу-
лIэу процент пчъагъэу зэрагъэ-
цэкIагъэр: Джэджэр — 79-рэ,
Тэхъутэмыкыуаер — 70-рэ, Теу-
цожьыр — 46-рэ, Мыекъуа-
пэр — 29-рэ, Кошхъаблэр —
24-рэ, Красногвардейскэр —
12, Шэуджэныр — 11.

Мыгъэ коцэу республикэм
шыIуахыжыщтым гектар мин
83-м ехъу еубыты. Ащ щыщэу
минеральнэ чIыгъэшIукIэ зэ-
шIушIагъэхэр гектар мин 32-м

къехъу. Хэр гектар мин 13-м
ехъумэ къащагъэкIыгъ, ащ шы-
щэу чIыгъэшIур зэрагъэкIугъэр
гектар мини 6-м ехъу. Рапс гек-
тар мини 10,6-м ехъум щыщэу
зэшIушIагъэхэр гектар мини
3,6-м фэдиз хъазыр.

ЧIыгъэшIухэр бжыхъасэхэм
ахэтэкъогъэнымкIэ IофшIэнхэр
аныхъышIоу зыщызэхэщагъэхэр
Джэджэ, Тэхъутэмыкыое ыкIи
Теуцожь районхэр арых. А Iоф-
шIэныр мы районхэм мэфэ зау-
лэкIэ ащухынэу къырадзэ.

Бжыхъасэу яIэм зэкIэми зэря-
шIушIэштхэ минеральнэ чIы-
гъэшIухэу республикэмкIэ ящы-
кIагъэр тонн мин 28,5-м фэдиз
хъазыр. Ащ щыщэу тыгъуасэ
ехъулIэу къызIэкIагъэхъагъэр
тонн мин 21-м ехъу.

ЛIЭХЪУСЭЖЬ
Хъаджэртбий.

Адыгэ Республикэм и Президент и Указ

А. Т. Горголиным «Адыгэ
Республикэм изаслуженнэ
юрист» зыфилорэ щытхъуцIэр
фэгъэшьошэгъэным ехылаIагъ

Законностымрэ правопорядкэмрэ
ягъэпытэнкIэ гъэхъагъэхэр зеришIы-
гъэхэм ыкIи ильэсыбэ хъугъэу гуеты-
ныгъэ фыриIэу Iоф зеришIэрэм афэшI
щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм
изаслуженнэ юрист» зыфилорэр
фэгъэшьошэгъэныу

Горголин Анатолий Тимофей
ыкьор — Адыгэ Республикэм и Мые-
къопэ къэлэ суд итхьаматэ игуадзэ.

Адыгэ Республикэм
и Президентэу
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
гъэтхапэм и 11, 2011-рэ ильэс
N 21

Зыфэдэ къэмыхъугъэ рейс

Юрий Гагариныр космосым зыбыгыгъэр ильэс 50 зэрэхурэм ипэгъокъу зэхашэмэ ашлэгъо Иофтхъабзэ гъэшлэгъоным Урысыем и Президент мы мафэхэм шагъэгъозагъ. А къэбарыр къызыпкъырыкыгъэр Урысыем икыгъэхэу Австралиер псэуплэ зыфэхъугъэ цыфхэр арых. Зыфэдэ къэмыхъугъэ авиарейс зэхашэнэу ахэм агу къэкыгъ.

Урысыем и Президентэу Дмитрий Медведевым мы Иофым фи-гъэзагъ вице-премьерэу Сергей Ивановыр.

Дунаир самолеткӀэ къэзыбы-быхъашт рейсыр цивилизацияем итарихкӀэ апэрэу, урысые нау-кэм ианахъ гъэхъэгъэшхоу хъушт. Урысыем и Президент рейсым изэхэщакӀохэм къыфагъэхъыгъэ тхылгъым итхагъ мы ильэсым ижъоныгъуакӀэ ыкӀи имэкъуогъу мазэхэм мы Иофтхъабзэр зэрэхъа-щыттыр. Урысыем исамолетиш-кӀэ хэгъэгу 14 къабыбыхъашт. Тур хылыгъэзэшхэу АН-124-рэ «Руслан» зыфиоу Урысыем идзэ-транспорт авиацие ия 224-рэ от-ряд хэтыр, зыр авиакомпаниеу «Аэрофлотым» исамолетэу цыф-хэр зезыщэхэрэ ИЛ-96-300-р арых.

Зы «Русланым» космонавти-кэм имемориальнэ музей ипкы-гъохэр илыштых, адрэм Архан-гельскэ щыщ урыс народнэ хо-рым ыкӀи тэ тиансамблэу «Нал-мэсым» агъэфедэрэ костюмхэмрэ Иэмэ-псымэхэмрэ зерищэщтых. ИЛ-96-300-м космонавтикэм иве-теранхэр ыкӀи хорымрэ ансамб-лэмрэ яколлективхэр исыштых.

Пэшлорыгъэшхэу къызэралугъэмкӀэ, маршрутым къыхеубы-тэх къалэхэу Москва — Лон-дон — Рейкьявик — Нью-Йорк — Гаванэ — Каракас — Рио-де-

Жанейро — Йоханнесбург — Ду-бай — Дели — Сингапур — Джа-картэ — Перт — Мельбурн — Сид-ней — Брисбен — Гонконг — Шанхай — Осака — Москва.

Агентствэу АРМС — ТАСС-м проектм изэхэщакӀоу Джамырзэ Виктор игушыгъэхэр Иоубытыплэ ышлэхэзэ къызэригорэмкӀэ, рей-сым тефэшт ахыщэр спонсорхэм-рэ рекламэхэр къэзытыхэрэмрэ яахыщкӀэ зэшлуахышт.

Австралием щыпсэурэ Джамырзэ Викторрэ ащ иунагъорэ 1990-рэ ильэсым итыгъэгъазэ самолетэу АН-124-рэ «Руслан» зыфиорэм-рэкӀэ ежъ ямылӀыкӀэ ащ фэдэ рейс зэхашэгъагъ. Самолетым ду-наир зэ къыбыбыхъэгъагъ. А къэ-быбыхъэгъум дунэе рекорди 7-рэ Всероссийскэ рекорди 10-рэ агъэу-цугъагъ. А рейсыр Гиннесым итхыль дэтхэгъэ рекордхэм аха-тхэгъагъ.

А рейсым ишлуагъэкӀэ самоле-тэу АН-124-рэ «Руслан» апэ-рэу дунэе авиалиниехэм атыхагъ ыкӀи дунаим шыгъэлъашлагъ. А лъэ-хъаным самолетым космонавтикэм имемориальнэ музей иэкспонатхэр апэрэу Австралием ышгъагъэх ыкӀи къыщагъэлъэгъуагъэх. Джырэ Иофтхъабзэм изэхэщакӀохэм зэра-лыгъэрэмкӀэ, мыщ фэдэ къэзыбы-хъаным Урысыем космосым ши-гъэхъагъэр джыри зэ къэушыхъа-тыжыгъэнымкӀэ мэхъанэшхо иӀ.

Мы къэбарыр сайтэу «Оружие России» зыфиорэм къытхыгъ. Къэбарым тыгу къыӀэтыгъ ыкӀи тиколлективзэу рагъэблэгъэнэу зигугъу къышшӀыгъэрэм ипашэхэм тафытеуагъ. Ау ахэм джыри къэбар амышӀэу къычӀэ-кыгъ. Ахэр ащ зэрэшымыгъуа-зэр бгъэшлэгъонэу шыгътп, сыда-плэмэ Иофтхъабзэм Урысыем ипашэхэр арых ныӀэп джыри рыгушыгъэхэр. Уахыгъэ тешӀэ-мэ, тэ тиреспублики мы къэба-рыр къылыӀэсынэу ыкӀи зы-цӀэ къыралогъэ коллективыр рагъэблэгъэнэу тэгугъэ.

Ари зы амалышӀу

Тыгъуасэ, гъэтхапэм и 15-м, Адыгэ Республикэм и Лъэкпъ библиотекэ шыкӀогъэ «Ӏэнэ хъураер» щэфакӀом ифитыны-гъэхэр къэухъумэгъэнхэм и Ду-нэе мафэ фэгъэхъыгъагъ. Ащ фэдэ Иофтхъабзэ библиотекэм зыкӀышырагъэкӀокыгъэр по-требительскэ информацийем и Гупчэ мыщ къышыгъэлуахыгъэу Роспотребнадзорым испециа-листхэм ильэситӀу хъугъэу адэ-лажъэхэш ары. А ИофшӀэным лъапсэ фэхъурэр библиотекэм къычӀахъэрэ пэпчъ щэфакӀом ифитыныгъэхэм афэгъэхъыгъэ тхыль рагъэгъотын, мы Иофы-гъом епхыгъэу ар зыгъэгъумэ-кыгъэр упчӀэм Гупчэм Иофы-шӀэхэр шагъэгъозэнхэш, нэ-ужым специалистхэм ащ джэ-уап къырырагъэтыжын зэра-лӀэкыгъэр ары. ЩэфакӀом ифи-тыныгъэхэр нахъ тэрэзэу

ышӀэнхэм, ахэр къэухъумэ-гъэнхэм ари изы амалышӀоу хъугъэ.

«Ӏэнэ хъураем» мы мафэм къыраблэгъагъэх Адыгэ Рес-публикэм культурэмкӀэ ими-нистрэ игуадзэу А. Шьэуап-цӀэкъор, Роспотребнадзорым АР-мкӀэ и ГъэlorышлӀэ ипа-щэу А. Аджырэр, мы гъэlorы-шлӀэпӀэм испециалистхэр, банк зэфэшхъафхэм якъутамэу Мыекъуапэ дэтхэм ялыкӀохэр, студентхэр.

ШьэуапцӀэкъо Аминэт гушы-лэр зыратым, зимфӀэкӀхэм къа-зыфэгъушӀом ыуж ащ ипсалтэ къышчыгъыгъэ Лъэкпъ би-блиотекэмрэ Роспотребнадзорым испециалистхэмрэ зэдэлъжӀэкӀэ амалэу къыхахыгъэм ишлуагъэ къызэрэкӀорэр, а ИофшӀэныр джыри лыгъэкӀотэгъэн зэрэ-фаер.

Аджырэ Аслъан «Ӏэнэ хъура-ем» къекӀоллагъэхэм къафило-тагъ банкхэм ялофышӀэхэр мы Иофтхъабзэм къыхэлэжъэнхэр къызыхӀыгъэр. Ащ къызэри-луагъэмкӀэ, щэфакӀом ифиты-ныгъэхэр къэухъумэгъэнхэм и Дунэе мафэ идевиэу мы ильэ-сым потребительскэ органи-зациехэм я Дунэе федерацие ыштагъэр мыщ фэд: «Шьып-къагъэ зыхэлъ финанс фӀо-фашӀэхэм адетэгъашт». Ары банкхэм якъутамэу Мыекъуапэ дэтхэм ащыщхэм япашӀэхэр, ялофышӀэхэр мыщ къышыгу-шыӀэхэ зэхъум, цыфхэм ахы-щэ чыфэ (кредит) ятыгъэным ипашӀэхэм нахъ анаӀэ зыкӀы-тырагъэтыгъэр.

«Ӏэнэ хъураем» къырагъэблэ-гъэгъэ студентхэу тапӀэкӀэ фи-нанс Иофхэм япхыгъэу Иоф зы-шӀэнэу шытхэм къашхъапэны-бэ мыщ шыгъэхыгъэ.

ЖАКӀЭМЫКӀО
Аминэт.

НахъыбэрэмкӀэ сотовэ телефонхэр атырахых

Адыгэ Республикэм хэгъэгу кӀоцӀ ИофхэмкӀэ и Ми-нистерствэ къызэритыгъэрэмкӀэ, гъэтхапэм и 7-м къы-щегъэжъагъэу и 14-м нэс республикэм бзэджэшлэгъи 117-рэ щызэррахъагъ. Ахэр цыфым ыпкынэ-лынэ шъобж хылыгъэхэр тырашагъэхэу 1, хъункӀэн бзэджэшлагъэу 6, тыгъуагъэхэу 29-рэ, гъэпцӀагъэ зыхэлъ бзэджэшлэгъи 6, нэмыкӀхэри. БлэкӀыгъэ тхымафэм Адыгеем игогъухэм хъугъэ-шлэгъи 8 къатехъухъагъэу гогу-патруль къулыкӀум ыгъэунэфыгъ. Ахэм нэбгыри 4 ахӀкӀодагъ, нэбгырэ 13-мэ шъобжхэр атешагъэхэу хъугъэ. Ешъуагъэу ру-лым кӀэрысхэу водитель 60 къаубытыгъ.

ТэхъутэмыкӀое районым саво-дэ-дачнэ товариществэ пчъа-гъэ ит. Ахэр зыхэм анахыбэр къалэу Краснодар зэрэщыпсэу-хэрэр бзэджашӀэхэм къызыфа-гъэфедзэу ятыгъох. Гъэтхапэм иапэрэ мафэхэм мыщ фэдэ бзэ-джэшлэгъэ зауӀэ зерахъагъэу полицием ИофышӀэхэм агъэу-нэфыгъ. Электро Иэмэ-псымэ-хэр, электрическэ проводхэр — джары нахъыбэрэмкӀэ бзэджа-шӀэхэм къызылӀэкӀагъэхъагъэ-хэр. Ащ епхыгъэу уголовнэ Иоф къызылуахыгъ. ПравэухъумӀо органхэм оперативнэ-лтыхъон Иофтхъабзэхэр рагъэкӀокыгъэ-зэ бзэджэшлагъэхэр зезыхъэгъэ нэбгырищыр агъэунэфын алъэ-кыгъ. Ахэр Краснодар краим

щэпсэх, ильэс 23-м къыше-гъэжъагъэу 32-м нэс аныбж. Джырэ лъэхъан законыр зыу-кӀогъэ нэбгыритӀур къаубытыгъ, ахэм атыгъугъэхэм ащыщхэр зыхэм аратыжыгъах. НэмыкӀ бзэджэшлагъэхэм ахэшагъэхэ-мэ аулӀгъэкӀух.

Гъэтхапэм и 7-м пчэдыжым, сыхъатыр 8-м адэжъ, станицэу Дондуковскэм дэт тучаным идиректор Джэджэ районым и ОВД идежурнэ часть зыкыфи-гъэзагъ. Ащ къызэрилуагъэм-кӀэ, такыкӀэ зауӀэкӀэ узӀкӀлэ-бэжымэ, шапӀэм бзэджашӀэ горэ къычӀахы, шампанскэ зы бэшэрэб ашӀучӀихыгъ. Правэ-ухъумӀо органхэм псынӀкӀоу зэхашӀэгъэ оперативнэ-лтыхъон

Иофтхъабзэхэм яшлуагъэкӀэ къуаджэу Кошхъаблэ щыщ хъункӀакоу ильэс 30 зыныб-жыгъэу къаубытыгъ. Джы ащ уголовнэ пшъэдэкӀыжъ рагъэ-хышӀт.

Ильэсыр къызыхъагъэм къы-щегъэжъагъэу зыныбжъ имы-кӀугъэхэм алъэныкӀокӀэ бзэ-джэшлэгъэ 34-рэ республикэм шыгъэрахъагъэу агъэунэфыгъ. Зэфэхъысыжхэм къызэрагъэ-лъагъорэмкӀэ, нахъыбэрэмкӀэ ахэм сотовэ телефонхэр аты-рахыгъэх. Гъэтхапэм и 9-м ильэс 15 зыныбжъ кӀалэм Мые-кӀопэ ОВД-м идежурнэ часть зыкыфигъэзагъ. Бэу зэтет унэ горэм ишагу дэтэу бзэджашӀэр къытебани, кӀуачӀэкӀэ ыгъэщы-нэзэ, ылыгъыгъэ сотовэ телефо-нымрэ ахыщэмрэ тырихыгъэх. Зыныбжъ имыкӀугъэм зэрарэу ыхыгъгъэр сомэ мини 4-м къе-хъугъ. Охытабэ тырамыгъашӀэу полицием икӀулыкӀушӀэхэм оперативнэ Иофтхъабзэхэр зэхаша-гъэх ыкӀи ахэм шлуагъэ къа-тыгъ. Мы бзэджэшлагъэр зезы-хъэгъэ кӀэлэ ныбжыкӀэу Кош-хъаблэ районым шыщыр а мафэ дэдэм къаубытыгъ.

Суд приставхэм якъулыкӀу къеты

Зэнэкъокъу зэхашӀэ

Ильэс къэс зэхашӀэрэ Урысые фестиваль-зэнэкъокъоу «Хрустальные звездочки» зыфиорэм ирегиональнэ учугоу Суд приставхэм я Федеральнэ къулыкӀу и ГъэlorышлӀэу Адыгеим щылэм шырагъажъэ. Суд при-ставхэм ясабийхэм ямызакъоу къэралыгъоу къулыкӀу зы-хыххэрэм ялъфыгъэхэу ильэси 7— 17 зыныбжыхэр Иофтхъабзэм хэлэжъэнхэу амал ялэшт.

Региональнэ зэнэкъокъур зэхэ-щакӀохэм учугъуищэу зэтырау-тыгъ: ордэкӀэоным, къэшъоным ыкӀи музыкальнэ Иэмэ-псымэхэм алъэныкӀокӀэ сэнаушыгъэу ахэ-лӀыр кӀэлэцыкӀухэм къагъэлъэ-гъонымр.

Фестиваль-зэнэкъокъум хэла-

жъэ зышлӀогъохэм мэлылфэ-гъум и 1-м ехъулӀэу къалэу Мые-къуапэ иурамэу Некрасовым ыцӀэ зыхыбрэм иунэу 293-р (литер «К») ялӀэлу тхылӀхэр къагъэхъынхэ-фае. УпчӀэхэр къэуцухэмэ телефон номерэу 8 (8772) — 52-81-51-мкӀэ шӀукыктеон шӀулӀэкышӀт.

Чыфэу телыгъэр къыпщыныжыгъ

ООО-у «Русьфинанс Банк» зы-фиорэм къылихыгъэ чыфэу со-мэ мини 130-р зымыпщыныжы-рэ хулыфыгъэу Красногвардей-скэ районым щыпсэурэм ехы-лагъэу суд приставхэм яотделэу мы районым щылэм икӀулыкӀу-шӀэхэм зэхафын фаеу гъэцӀэкӀэ-кӀо тхылӀхэр къалӀэкӀэхъагъэх. Ащ къыдыхэлъытэгъагъ бан-кым шэсэу къыфигъэнэгъэ авто-

мобилэу ГАЗ -2818-р Ӏахыныр. Мэзаем и 18-м суд приставам чыфэу зытелъ хулыфыгъэм зылу-гъэкӀагъ, банкым къылихыгъэ чыфэр зыщипщыныжын фэе уахыгъэри фигъэнэфагъ. Ар зымы-гъэцӀэкӀэкӀэ къыкӀэлъыкӀон ылӀэ-кыштыри гуригъэлуагъ. Ащ фэдэ екӀоллакӀэм ишлуагъэкӀэ чыфэу телыгъэр бэ тыримыгъашӀэу хулы-фыгъэм къыпщыныжыгъ.

Красногвардейскэ районым бэмышӕу тызыцӕлэм чыгулӕжхэм гъатхэм зызэрэфӕгъэхъазырыгъэм, былымахъохэм йофшӕгъӕу ялӕхэм закъыфӕдгъэнӕлосагъ. Районым къыщитлӕгъугъӕхэмрӕ къыщызӕхэтхыгъӕхэмрӕ афӕгъэхъыгъэх мыщ къыклӕлӕыклорӕ къӕбаритӕу.

Нэмыц чэмхэр зыщӕлӕгъхэ фермӕр

Техникэм хагъахъо, щӕр бӕу къахъыжъы

СПК-у «Колхозу Лениным» йофшӕн зӕфӕшхъафыбӕхӕр щызӕшӕуахы. Механизаторхӕр анахъу зыпылхӕр бжыхъасӕхэм игъом яшӕушӕгъӕнӕр, гъэтхасӕхӕр зыщӕпхъыштхӕ чыгухӕр гъэхъазырыгъӕнхӕр, а йофшӕнхэм техникӕу афӕгъӕзгъӕхӕр зетегъӕпсыхъӕгъӕнӕр ары.

— Тихъызмӕтшӕпӕлӕ бжыхъасӕ зӕфӕшхъафхӕу гектар 1150-рӕ къыщидгъӕкыгъ, — къытиуагъ ащ ипӕщӕу Кӕыкӕ Долӕтбый. — Коцым гектар 800, хъэм гектар 350-рӕ ядгъӕубытыгъ. Кӕымафӕр бжыхъасӕхэм дӕгъоу рахыгъ. Джы мӕфӕ ошӕу къыхӕкӕхӕрӕм минеральнӕ чыгъӕшӕхэмкӕ ахэм яшӕушӕх.

Мы аужырӕ илӕсхэм хъызмӕтшӕпӕлӕм техникӕу илӕм хагъӕхъагъӕр макӕп. Бэмышӕу тракторхӕу Т-150-р ыкӕи МТЗ-80-р, комбайнӕу «Акрос» зыфиорӕр ыкӕи йӕмӕ-псымӕ зӕфӕшхъафхӕр къащӕфыгъӕх. Техникэм йоф зӕрырагъӕшӕшт гъӕстыныпхъӕми щыкӕлхӕу зыкӕи къыхӕкӕырӕп. Компаниеу «Лукойл» зӕзгъыныгъӕ дашыгъӕу зыщыфӕхӕу уахътӕм ящыкӕлгъӕштӕм фӕдиз гъӕстыныпхъӕ къаӕкӕлгъахъӕ.

Икыгъӕ илӕсыр хъызмӕтшӕпӕлӕм ибылымахъохӕми гъӕхъӕгъӕшӕхӕр ашыгъӕхӕу аухыгъ. 2010-рӕ илӕсым яфермӕхэм атет чӕм пӕпчъ телгытагъӕу щӕ килограмм 5805-рӕ къыклахыгъ, пстӕумкӕи тонн 3150-м ехъу къахъыжъыгъ. Хъызмӕтшӕпӕлӕм ипӕщӕхэм

къызӕраорӕмкӕлӕ, мы илӕсым былымхъунымкӕлӕ гъӕхъагъӕу ашыгъӕхэм ахӕзгъӕхъошт амалхӕр зӕрахъӕх. Илӕсым пыкыгъӕ мӕзитӕум къыклоцӕ щӕу къахъыжъыгъӕр, икыгъӕ илӕсым ащ фӕдӕ иуахътӕ егъӕпшагъӕмӕ, килограмм 500-м ехъуӕлӕ нахыб.

— Непӕ чӕмӕу тилӕ пӕпчъ телгытагъӕу чӕщ-зымафӕм щӕ килограмм 16 фӕдиз къӕтхъыжъы, пстӕумкӕи щӕу къаӕкӕлхӕрӕр тонни 8,2-м нӕсы, — къытфӕлӕуатӕ Кӕыкӕ Долӕтбый. — Къӕтшырӕ чӕмӕу тилӕхэм япчъагъӕ 550-м нӕсыгъ, ар гъӕрекӕо тифермӕхэм атетыгъӕм нахыи шъхъӕ 20-кӕлӕ нахыб. Джыри тапӕкӕлӕ а пчъагъӕм хӕдгъӕхъошт.

Хъызмӕтшӕпӕлӕм испециалистхэм къызӕраорӕмкӕлӕ, илӕс къӕс былымӕсӕу ящыкӕлгъӕштӕм фӕдиз агъӕхъазыры. Кӕымафӕу къызӕпачыгъӕм пӕе чӕм телгытӕу йус единицӕ центнер 17 агъӕхъазырыгъагъ. Чӕмхэм силосыр, мӕкӕур, комбикормыр, макухыр, сенажыр ыкӕи жомыр арагъӕшхы.

Щӕу къахъыжъырӕр зыщы-йагъӕкӕиштми бырсыр къыпыкӕырӕп. Джӕджӕ щӕ заводым охътабӕ зыкӕудырӕ зӕзгъыныгъӕ дашыгъӕу илӕс 15-м къехъугъӕу щӕр рашалӕ. Заводым щӕр зӕрищӕфырӕми егъӕразӕх. Ащ къыклакӕлоу былымахъохэм лӕжъӕпкӕлӕ дӕгъуи алокӕжъы. Чӕмыщ пӕрытхэм мазӕм къыклоцӕи сомӕ мин 26-м нӕс къагъахъӕ.

Районым щыц хъызмӕтшӕпӕлӕу «Родина» зыфиорӕм ибылымхъо фермӕу N 2-м зинахыбӕ щӕлӕгъхӕр Германием къырашыгъӕ чӕмхӕр арых. Ащ тызыщылӕгъӕ мафӕм чӕмхӕр къызӕлӕылӕфхӕу рагъӕжъӕ-гъагъ нылӕп. Ащ къыхӕкӕлӕу фермӕм чӕм пӕпчъ телгытагъӕу чӕщ-зымафӕм щӕ килограмм 10-м ехъу къыщахъыжъыщтыгъ.

Фермӕм пстӕумкӕи былым-пӕшӕ 280-рӕ щӕлӕгъ, ащ щыщӕу щӕ къӕзытырӕ чӕмхӕр 142-рӕ мӕхух. Илӕсиц хъугъӕу Германием къырашыгъӕ чӕмхэм непӕ анахъу арагъӕшхӕрӕр силосыр, мӕкӕур, концентрированнӕ йусхӕр, жомыр ыкӕи патокӕр арых.

— Германием къырашыгъӕ чӕмхӕр тӕтиехэм анахъ онтӕгъух, алыакъохӕри нахъ клакох, — къытфӕлӕуатӕ фермӕрӕм ипӕщӕу Дӕхъужь Нурбый. — Ащ

къыхӕкӕлӕу алыабжъӕхӕр узыхъу шӕхъу къырегъажъӕ. Ащ фӕшӕ тифермӕ ятӕнӕрӕ ветеринар врачыр къылудгъахъагъ а узым ренӕу едгъӕлӕзӕнӕу. Ащ ишӕуагъӕ къӕкӕуагъ.

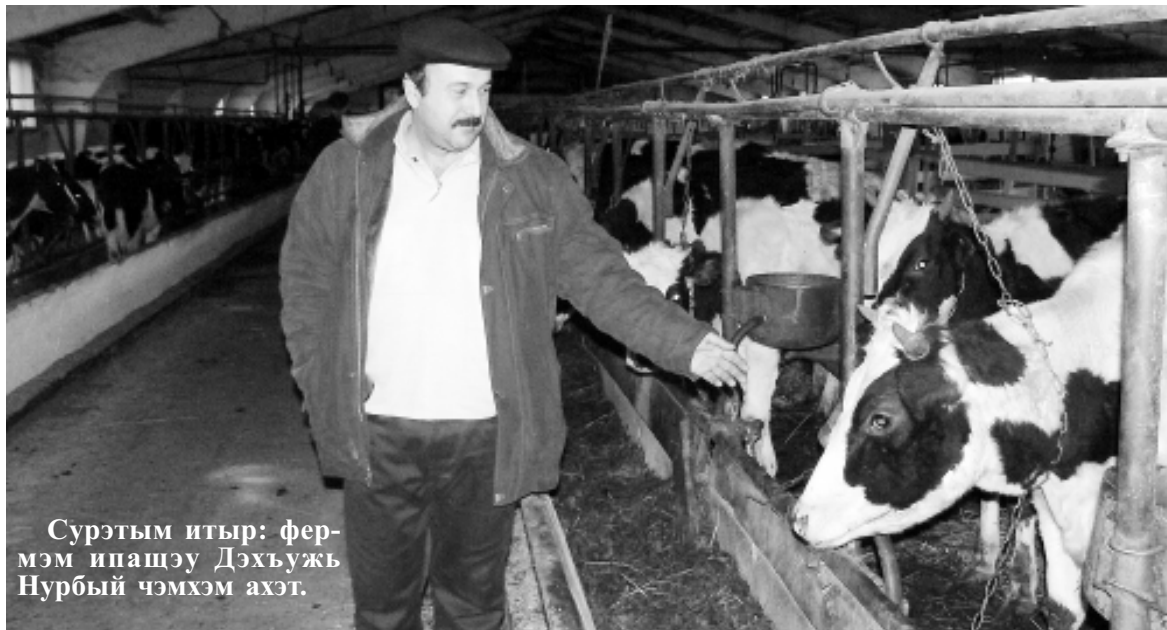
Амал зӕфӕшхъафӕу фермӕм шагъӕфӕдӕхӕрӕм яшӕуагъӕкӕлӕ, чӕмхэм щӕу къатырӕм къы-хахъоу ригъӕжъагъ. 2009-рӕ илӕсым чӕм телгытӕу фермӕм щӕу къыщахъыжъыгъӕр килограмм мини 6 — 7-м нӕсыгъагъ, къыхӕкӕыгъ чӕм горӕм килограмм мини 9-м нӕс къытыгъӕу. Икыгъӕ илӕсым икымафӕу ыкӕи игъатхӕу къызӕтынӕкыгъӕхэм ялофшӕн дӕгъоу зӕпыфӕшттыгъ. Ау ахэм къалыкӕлогъӕ огъум, бӕрӕ ошх зӕрӕшымылӕгъӕм къахӕкӕлӕу йусхӕр зӕрӕгъугъӕхэм изӕраркӕлӕ, щӕу къахъыжъырӕм къыщыкӕлӕу ригъӕжъагъ. Джары къызыхӕкыгъӕр 2010-рӕ илӕсым фермӕм щӕлӕгъ чӕм пӕпчъ щӕу

къыклахыгъӕр килограмм мини 4-м нӕсӕу къӕлӕхыныр.

Щӕу къахъыжъырӕр чыжъӕу амыщӕу зыщылуагъӕкӕи чыпӕи къагъотыгъ. Селоу Красногвардейскӕм къоӕ зӕфӕшхъафхӕр изыыхъу дӕсхэм щӕ килограммӕр сомӕ 16-кӕлӕ мылӕхъаным аращӕ.

— Илӕс къӕс тичӕмхэм япчъагъӕ хӕтӕгъахъо, — ело Дӕхъужь Нурбый. — Былымӕс зӕфӕшхъафхӕр нахыбӕу ыкӕи нахышӕлоу дӕгъӕхъазырхӕ зыхъукӕлӕ, мы илӕсым чӕм телгытӕу щӕу къӕтхъыжъыщтыр килограмм мини 5-м къыщымыкӕлӕнӕу къытӕдзӕ. Тичӕмыщ анахъ дӕгъухъӕми ацӕлӕ къӕсӕло сшӕиогъу. Фермӕмкӕлӕ анахъ шабӕ къахъыжъы Е.А. Демур, Л.А. Деветилова. Тибылым-йыгъӕу И.Н. Комар ыкӕи А.А. Романенкӕм тагъӕразӕ.

ЛӔХЪУСӔЖӔ
Хъаджӕсӕртбый.

Сурӕтым итыр: фермӕм ипӕщӕу Дӕхъужь Нурбый чӕмхэм ахӕт.

Къӕбар зӕфӕшхъафхӕр

Анӕпӕ «моржхӕр»

Гъэтхӕпэм и 8-м, бзылгыфӕгъӕхэм ямӕфӕкӕ мафӕ зыщыхагъӕунӕфыкӕырӕм, хы Шӕуцӕлӕушӕом апӕрӕу цыфхӕр псы чылӕм щыхъагъӕх. Ар зыщыхъугъӕр къалӕу Анап ары, зыгъӕпскыгъӕхӕр зӕкӕлӕ бзылгыфӕгъӕх. Мӕфӕкӕ мафӕр мы илӕсым блӕкыгъӕ илӕсхэм анахъ чылыагъӕми, бзылгыфӕгъӕхэм нахыжъӕу зыгъӕпскыгъӕо уахътӕр къызӕлӕуахыгъ.

Хабзӕ зӕрӕхъугъӕмкӕлӕ, гъӕ къӕс апӕрӕу цыфхӕр псым зыщыхахӕхӕрӕр жъоныгъуакӕм и 1-р ары. Сыбыр къыкыгъӕу хылушӕом зыщызгъӕпсӕфыхӕрӕм ащыщых ар зыппӕгъӕ изылхъахъыхӕрӕр. Зыгъӕпскыгъӕо лӕхъаным икыбзӕ-лӕхын зӕрӕпылгыгъӕхӕр такыкыи 5 нылӕп. Джы, къыкӕлӕы-клошт илӕсхэм, нахыжъӕу псым хахъӕхӕу рагъӕжъӕнкӕи мӕхъу. Зӕкӕлӕ зӕлгытыгъӕшттыр ом изытет зыфӕдӕшттыр ары.

Икыгъӕ илӕсым мӕзаем и 10-м Шапсыгъӕ тыщыла-гъӕу тыкӕӕкӕожызӕ, хылушӕом жъы къыщытӕнӕу тызылохъэм, тезӕрӕгъӕгушӕу-хъӕхи, нӕбгырӕ зӕулӕ псым хъахъагъ, зылакъохӕр зыгъӕу-

цыныгъӕхӕри къытхӕтыгъӕх, ау зы нӕбгыри чылӕр къӕгоогъа-гъӕп. Шъыпкӕзӕ, а мӕфӕ зӕкӕлӕ-лыкӕлохӕр хылушӕом щыфӕбӕ дӕдагъӕх.

Шу альӕгъу

Къадыр Рамзан, Чӕчӕн Респуб-ликӕм иапӕрӕ Президенти-гъӕу Къадыр Ахъмӕдӕу бое-викхэм аукыгъагъӕм ыкӕо, ятӕнӕрӕу ЧР-м ипӕщӕу хадзы-жыгъӕ. Ар зыпкӕ къыкыгъӕр ыкӕи ыцӕл апӕрӕу къӕзылогъагъӕр Урысые Федерацием и Президен-тӕу Д.Медведевыр ары.

Рамзан зӕрӕныбжыкӕлӕм емылгытыгъӕу, илофшӕкӕи, ицыф-гъӕпсыкӕи, изекӕуакӕлхӕри цыф-хэм шӕу альӕгъугъӕх. Шъып-къагъӕ хӕлӕу, цыфхэм афӕгу-мӕкӕлӕу, ыфорӕр ыгъӕцӕкӕжъӕу зӕрӕщытым шъхъӕкӕлӕфагы рӕз-ныгъи къыфыхыгъӕх. Цыфы-шӕлоу, къулайныгъӕ зыхӕлӕ пащӕр 1976-рӕ илӕсым къӕхъугъ, 2007-м къыщегъӕжъагъӕу Чӕчӕн Рес-публикӕм ипӕщ. Рамзан Махачкала дӕт апшӕрӕр еджапӕр дӕгъу дӕ-дӕу къыуухыгъ. Бизнесырӕм прав-вӕмрӕкӕлӕ иотделение шеджагъ, сӕнӕхъатӕу «Юриспруденция» зыфиорӕр зӕригъӕгъотыгъ. Нӕ-ужым специализациеу «Финан-сы и кредит» зыфиорӕри ылӕ къыригъӕхъагъ. Экономическӕ шӕныгъӕхэмкӕлӕ кандидат, Уры-

сые Федерацием и Лыхъужы-цӕлӕ къыфагъӕшъошагъ.

Рамзан сабыи 7 епӕу, ахэм зянӕ-зятӕ зымылӕжъхӕри ахӕтых. Сыд фӕдӕрӕ лӕныкыкӕи Рамзан щысӕтехыпӕу кӕлӕлӕ ныбжыкӕлӕ-хӕми нӕмыкӕлӕ цыфхӕми зӕра-фӕхъурӕр чӕчӕн цыф пӕпчъ къыуионӕу хъазыр. Мары кӕлӕ-лакӕлхӕр спортым нахъ пыща-гъӕх зӕрӕхъуштым пӕе стадион зӕтегъӕпсыхъагъӕ къалӕу Гроз-нӕм щашыгъ. Ащ бэмышӕу Бразилием щыц зӕлӕшӕлӕр фут-болистхӕр пащӕм къыригъӕб-лагъӕхи ныбджӕгъу турнир щыкӕуагъ. Ешӕгъур къаухыфӕ-кӕлӕ Рамзан шъофым къыкыгъӕп, стадионышхом дӕсыр зӕкӕлӕ ащ иешӕлакӕлӕ лыплӕагъ ыкӕи фӕ-гумӕкыгъ.

Тапӕкӕи чӕчӕн лӕпкыым хӕ-хъоныгъӕу ышӕыштхӕри, япсӕ-укӕлӕ нахъ зыкызырӕлӕтыштыри Къадыр Рамзан ыцӕл рапкы. Джары Чӕчӕн Республикӕм щы-псӕуӕхӕрӕм япроцент 90-м ехъу-рӕм ащ кыдырагъаштӕрӕр.

Анаӕ атырагъӕтышт

Темыр Кавказым ит респуб-ликӕхэм рӕхъатныгъӕ зӕрары-мылгыр ыкӕи ныбжыкӕлхӕр мысхӕ-мышӕлхӕмрӕ террористи-ческӕ актхӕмрӕ зезыхъӕр куп зӕфӕшхъафхэм ахӕщагъӕх зӕ-

рӕхъухӕрӕр къыдалгыты, Къӕ-рӕшӕе-Щӕрджӕс Республикӕм щыпсӕурӕ кӕлӕлакӕхэм нахъ игъӕкӕлотыгъӕу йоф адашӕнӕу тыраубытагъ. Джы къӕлӕ ыкӕи район администрациехэм ныб-жыкӕлӕ советхӕр ащызӕхӕшӕ-щтых. Ахэм пшъӕрылӕ шъхъаӕу ялӕшттыр — Урысые Федераци-ем ишӕолгыр зӕфӕшхъафхэм ныбжыкӕлӕ организациеу йоф ащызышӕлхӕрӕм агъӕфӕдӕрӕ шыкӕлӕшӕхэм нӕлуасӕ зыфашы-ныр ыкӕи зишӕуагъӕ къӕклошт амалхӕр къызфагъӕфӕдӕнхӕр ары. Зӕпӕуцужыын, зӕщыхъон, зӕшӕлонӕн йофхэм кӕлӕлхӕр зӕра-хъмыхъащхэм администрацие-хӕми обесственностыми анаӕл атырагъӕт зыпытышт.

Адыгӕ кӕлӕлхӕри хӕлӕжъагъӕх

Бэмышӕу хӕгъӕгубӕмӕ къа-рыкыгъӕ футболнӕ командӕ-хӕу лӕпкӕ зӕфӕшхъафхэм къахӕкыгъӕ спортсменхӕр зы-хӕтыгъӕхӕр зӕнӕкыкыгъӕх. Командӕ 22-м щыщӕу анахъ дӕгъоу зыкызыгъӕлӕгъуагъӕ-хэм футбол клубуу къӕрӕшӕе ыкӕи къӕбӕртӕе джӕгуакӕлохӕр зыхӕтхӕр ахӕфагъ. Кӕлӕлхӕр яшъыпкӕу джӕгугъӕх, турни-рыр оклофӕкӕлӕ якъӕлапчӕ пӕы-рагур къыдарагъӕдзагъӕп.

Туризмӕм зыкызышӕлӕтышт

«Темыр Кавказым икурорт-хӕр» — джары тикъӕралыгъо и Правительствӕз Темыр Кав-казым щызӕхищӕгъӕ компани-ем зӕреджагъӕр. Ащ йоф зыди-шӕшт туристическӕ класте-рым (ильӕгагъӕр метрӕ 5642-рӕ мӕхъу) туристическӕ зони 6 хӕхъӕ, ахӕр Къӕрӕшӕе-Щӕр-джӕсым, Къӕбӕртӕе-Бӕлӕкыа-рым, Дагыстаным, Темыр Осетием, Краснодар крайм ыкӕи Адыгӕ Республикӕм ащы-лӕх. йофыгъошхоу рахыжъа-гъӕм хӕлӕжъӕшт къулыкыухэм яаужырӕ зӕлуӕлӕгъоу щылагъӕм компанием ипӕщӕр къыщы-кӕлӕлӕлӕгъӕх апӕрӕ илӕсип-шым альӕ теуцӕфӕхӕкӕлӕ хъа-къулахъхӕр, НДС-м нӕмыкӕлӕ, арамгыӕзынӕу. Минфиным ахэм адыригъӕштагъ, ялӕлу къафигъӕцӕкӕлӕнӕу къыгъӕгу-гъагъӕх.

Проектым иӕкспертизӕрӕ нӕмыкӕлӕ тхылӕу ащ игъус-щтхӕмрӕ япхырыгъӕкӕи кы-зӕрагъӕпсынӕлӕшттыри къы-хагъӕштыгъ. Проектым ибюджет сомӕ миллиард 452-м фӕди-зышт, ащ щыщӕу миллиард 300-р мылгыку зылӕ цыфхэм къыхарагъӕлхъащ.

(Тикорр.).

Адыгэмэ я Мольер

Драматург Ипэласэу Мамый Ерэджыбэ мыгъатхэ ыныбжэ илъэс 85-рэ хъугъэ. Мы тхыгъэр юбилейнэ статьяп, Ерэджыбэ илахылымэ къалотэжыыхэрэр зэхуэгъоагъэхуэ къэстхыжыгъ. Статъям къежъапIэ фэхъугъэр Тэхъутэмыкьое район гъэзетэу «Согласие» зыфиорэм Ерэджыбэ ехыбллагъэу зэ кыхыгъагъэр ары (З. Праток. Он был сродни Мольеру. 17.03.2004). Статъяр дэгъоу тхыгъэ, ау Ерэджыбэ ышпыхъу нахыжыгъэу Iаминэтыр Марыет ылоу хэт. Арыгу римыхыгъэу, шымыгъупшэу илахылы бзылфыгъэу Хъунэ Светланэ джынэс гъэзет статъяр ылыгъыгъ. Ар хъэлъэкъое ЦIэлогъошумэ япхъу, Пэнэхэс шыныс.

Статъяр стхымэ шIонгъоу сэ кысэзыуагъэр Ерэджыбэ янэшим ыпхъоу Къат (ЦIэлогъошIу) МулиIэт. Пэнэжыкыуае шыныс (илъэс заулэ хъугъэу пенсием шIу). Ары Ерэджыбэ илахылымэ къашIэжыыхэрэр, ежъ ыгу къэкIыжхэрэри зэрахэтхуэ, къэзыугъоигъэхэр. Къалотэжыхэрэр кыизэраложьхэрэм тетэу къэсэтхых, Ерэджыбэ итворчествэ ехыбллагъэу кыхаутыгъэхэр кыкIэслотыкIыжхэрэп.

Титхаклохэм ябиографиэхэр зыдэт справочникхэм Мамый Ерэджыбэ ехыбллагъэу адэтыр мэкIэ дэд, аужым ахэм Ерэджыбэ кызыщыхъугъэ мазэр адэтэп (еплъ: Писатели Республики Адыгея. Майкоп, 2009). Ащи блэкIэу драматургым имыфэшъуашэ къехъулагъ: драматургыр зышымIэжыыр илъэс пшIыкIух хъугъэш, кыкIэныгъэ ыкIэо театрэм ыгъэуцурэ псэсэхэм апае гонорар ратыштыгъэп — ахыщэр бэп, Iофыр зэлтыгыгъэри арэп, тхакIор зэралыгъэрэм ар епхыгъ. Мы Iофым рыкIуагъэр кысэзыуагъэр Ерэджыбэ ипхъорэлъфэу Жъэжъэ Дарыет (Лыхасэмэ япхъу, Адыгэ къэралыгъо университетым Iоф шешIэ). Ерэджыбэ ыкIэо Руслъан (Москва) иадрес телефоньмIэ къэзгъауи, Адыгэ театрэм идиректорэу Зыхъэ Мэлаичэтэ естыгъ. Ащ Iофыр ыгъэтэрзыхынуэ ыуагъ.

Мамый Адышэс ыкIэоу Ерэджыбэ 1926-рэ илъэсым, гъэтхапэм и 6-м, Шынджые (Тэхъутэмыкьое район) кышчыхъугъ. Янэ-ятэхэр мэкъумэшышлагъэх. КIалэм илъэсих нахымыныбжыгъу ежъыри ышпыхъухуэри ятэ ямыIэжыгъу къэнагъэх. Ащ ыуж бэ темышIэу кIалэмэ яни аухыгъ, шъузыр илы бэ лъымыгъэшIэжыгъу кIэлъыкIожыгъ. Псыхъоу Онэубатэ хэнэгъэ псыщур кышчыжыгъынэу зыхъэхэм, чыIэр ыжъагъэ хэтIысхыи, хъужыгъэп, ащ илIыкIыгъ.

«История адыгейской литературы» (я 2-рэ том) Ерэджыбэ шыпхъу закIэо илагъэу зэрэдэтыр тэрэзэп, ащ шыпхъуищ илагъ. Зын кыльфыгъэхэм анахыжыгъэр Iаминэт, ащ лъыкIоштыгъэх Ерэджыбэ, МулиIэт, Мэлаичэт. Ахэм ашыщэу джы псаоу чыIэр МулиIэт. Адыгэкъалэ дэс,

Лыхасэмэ янысагъ, Мэлаичэт зынысагъэхэр Саусырыкьохэр арых (Пчыхалыкыуай).

Ни ти зымыIэжэ кIалэхэр Шынджые дэтыгъэ приютым ратыхи, ащ чIэсызэ Ерэджыбэ классифыр кыухыгъ, етIанэ трактор бригадэм прицепщикэу Iухагъ, ащ ыуж тракторист хъугъэ.

Фашистхэр тыхэку къэсыхэ зэхъум, колхозым техникэу иIэр Новороссийскэ афынэу унашIэо къафашыгъ, ау игъо ифэжхэрэпти, чэщырэ Iоф ашIэзэ колхозым техникэу иIэр зэккырахи агъэбылгыгъ. Iахылымэ кыизэралотэжыырэмкIэ, чылэм дэкIырэ механизатормэ ягъусэу Ерэджыбэ Новороссийскэ адэкIуагъ, етIанэ бэ темышIэу, оккупантхэр кышIомынэнхэм цыгугъэу чылэм къэкIожыгъ. Ау бзэгъу ахыи, «ащ техникэр зыцагъэбылгыгъэр ешIэ» алуи, нэмыцмэ арагъэубытыгъ. Техникэр зыцагъэбылгыгъэр нэмыцмэ къафимыIо зэхъум, кIалэр столым тырапхи, еонхэу фежъагъэхуэ, нэмыц офицер горэ кырихылагъ. «Мы кIалэр сэ кысэшъут, ащ ышIэрэр сэ къэзгъэлэщт!» ылуи, офицерым Ерэджыбэ аихыгъ. ЕтIанэ пшIылым фэдэу кырифэкIы зэхъум, ар ыгу римыхъу кIалэр хъыхажыгъ. КIалэр урыс шъуз горэм ыгъэбылгыи, ар икъэнакIэу къэнагъэу ары кыизэраIорэр. Къэбарыр къэзыIожыгъэр Ерэджыбэ ышпыхъоу Лыхасэ (Мамый) МулиIэт. МулиIэт ныбжэ иI, ау кыIохэрэр пшIошгы хъунэу, Шынджые приютым идиректорыгъэу ЖэнэлI Гъумэр (1937-рэ илъэс), бухгалтерыгъэм, кIэлэпIухэм ацIэхэр къешIэжых.

Нэмыцмэ Адыгеир зыцашIэтэп уахътэм Ерэджыбэ приютым чIэсыжыгъэп, ау чIэсыгъэх ышпыхъухэр. Шынджые приотым чIэс кIалэхэр эвакуацием ашэнхуэ агъэхъазырыхэ зэхъум, Ерэджыбэ янэшэу ЦIэлогъошIу Индырейсэ (Хъалъэкъуай) «Сянэ кыльфыгъэм икIалэхэр нэмыцмэ язгъэукIышIтхэп» ылуи, пшъэшъэжыехэр приотым кычIишчыжыгъэх, анахыжыыр, Iаминэт, ежъхэм аджэ исынэу, адрэхэр нэмыкI Iахылымэ зырызэу аригъэх. Iаминэт ыныбжэ екъуфэ ЦIэлогъошIумэ аджэ исыгъ, ащ икIи унагъо ихъагъ.

Шынджые приотым чIэсыгъэ кIалэхэр эвакуацием ашэнхэзэ, мэшIокум фашистмэ бомб кытырадзи, ахэр хэ-кIодагъэхуэ къауагъ. Ащ тэфалорэп Ерэджыбэ ышпыхъоу МулиIэт кышIэжыхэрэр. Ащ кыизэриIорэмкIэ, приютым чIэсыгъэмэ ашыщхуэ нэбгыриш (ышпырэ ышпыхъурэ, ахэм яныбджэгъу пшъэшъэжыер) оккупацием ыуж Шынджые кыдэхъажыыхи, шынджыемэ агъашхэхуэ чылэм тIэкIурэ дэсыгъэхуэ ары. А кIалэхэм альэкъуацIэхэри ацIэхэри занкIэу ныом кыреIох.

Зэо ужым Ерэджыбэ колхозым хэкIи, ФЗУ-р кыухыгъ, Новороссийскэ, Краснодар Iоф ащишлагъ, фашистмэ акъутэгъэ шахтхэм ягъэцIэжыын хэлэжъэнэу ежъ фаеу Донбасс

кIуагъэ. 1952-рэ илъэсым Ерэджыбэ Адыгеим, Мыекъуапэ, къэкIожыгъ, илъэс заулэрэ Адыгэ ансамблэм Iоф шишлагъ. Iоф ышIэзэ, гурыт еджапIэр кыухыжыгъ. ЯтIонэрэ Адыгэ студиеу ГИТИС-м щеджэштхэм ахафэ шIонгъоу кIалэм зыриушэтыгъ, ау аштагъэп. 1958-рэ илъэсым Литературнэ институтэу М. Горькэм ыцIэкIэ шытым чIахыи, 1963-рэ илъэсым кыухыгъ. «История адыгейской литературы» зыфиорэм Мамый Литературнэ институтыр кыизеухым, пьесэхэр ытхыхуэ ригъэжыагъэу зэрэдэтыр тэрэзэп — ытхыгъэ усэхэр, пьесэ цыкIухэр аригъэлъэгъуи, институтым щеджэнэу аштагъ. Институт ужым Мыекъуапэ къэкIожыгъ. Адыгэ радиом, народнэ творчествэм и Унэ Iоф ащишлагъ, аужырэ илъэхэм Москва дэсыгъ, ары идунай зышыхъожыгъэри.

Мамый Ерэджыбэ ицIыкIутом кышщегъэжыагъэу кыни ыхъугъ, хъяри къехъулагъ, пэкIэкIыгъэр бэ, шыIэныгъэм илъэныкыуабэмэ хэшIыкI афыриIэ хъугъэ, ар ытхыгъэхэм къаушыхъаты.

Ерэджыбэ щэ кышцагъ: апэрэмкIэ Нэхаемэ ямэхъулагъ, ятIонэрэ шъузыр ансамблэм хэтмэ ашыщыгъ, яцэнэрэр, урыс шъузыр, шъэожыые кIэсэу кышщэжыгъагъ. А бзылфыгъэр ары Ерэджыбэ ыкIэоу Москва Iоф шызышIэрэм (ыцIэр Руслъан) янэр. Руслъан ятэ илахылыхэр хинэхэрэп.

Мамый Ерэджыбэ кызышчыхъугъэ мазэр зэтыралотыкIы: зэмкIэ щылэ мазэм и 27-м къэхъугъэу, адрэмкIэ гъэтхапэм и 6-м къэхъугъэу. ЫкIэоу Руслъан кыизэриIорэмкIэ, Ерэджыбэ кызышчыхъугъэу ипаспорт дэтхэгъагъэр гъатхапэм и 6-р ары. ТхакIор кызышчыхъугъэу паспортым дэтхэгъагъэр шъыпкыуэ теубытагъэмэ нахэ тэрэзэу сэ сшIошIы.

Сэ Ерэджыбэ нэлуасэ сызашчыфэхъугъэр Пэнэжыкыуай, синыбджэгъоу Къат Асланбэч ягуашэу МулиIэт (ЦIэлогъошIу) джэ къэкIуагъэу ары. Ащ ыуж Мыекъуапэ заулэрэ тышчызэ-Iулагъ, ипесэхэр зыдэт тхыльэу «Дэхэбаринэ ихъакIэш» (1979-рэ илъэс) зыфиорэр редактировать сшыгъэ. Аужырэ уахътэхэм Ерэджыбэ Мыекъуапэ кызыкIокIэ, Iоф зыдишIэшт темэхэм, образхэм алыхъуштыгъэ, анахъу ыналэ зытетыгъэр ныбжыкIэхэм ящыIакI, яIокIэ-шIыкIэхэр, яхъопсапIэхэр ары. Мамый Ерэджыбэ цыфышIугъ, хъалэлыгъ, нэжгъурыгъ, цыфым пхырэлъы зыфалорэм фэдагъ. Зэ-тIо нахэ ымылэгъугъэм, Ерэджыбэ кыизэриIоштыгъэмкIэ, советскэ разведчикэу агъэхъазырхэрэм апае сценариехэр, разведчикхэу чыIпIэ зэфэшхъафхэм арыфэштхэм язекIокIэн фаем ехыбллагъэу рагъэтхуэ кыыхэкIыштыгъэ.

Мамый Ерэджыбэ пае «адыгэ Мольер» зыуагъэм тэрэзэу ыуагъэу сэ сшIошIы.

ХЪУТ Казбек.

ТхылыыкIэхэр

Уадыгэмэ уигъэгъушхошт

Мы аужырэ илъэхэм адыгэхэм — черкесхэм яхыбллагъэу гъэзетхэм, журналхэм кыхаутхэрэр кыхыщэу нахыбэ хъугъэх. Ахэм янахыбэхэр урысыбзэкIэ, инджылызыбзэкIэ тхыгъэхуэ кыдэкIых. Ар бгъэ-шIэгъонэу шытэп. Сыда пIомэ глобализацием зышчыишъомбгъурэм инджылызыбзэмрэ урысыбзэмрэ обществэм гъэхъагъэу иIэхэр, тарихыыр алыгъэлэсыгъэхэм фэшI уахътэу тызэрытым нахэ пшъэдэкIыжышхо шызыхыхэрэр, зым икультурэ адрэхэм анэгъэсыгъэным фагъэлорышIэхэрэр а бзитлоу зигугъу къэтшыгъэхэр арых.

Адыгэхэр я VI-рэ лIэшIэгъум кышщегъэжыагъэу, шIэныгъэлэжыхэм зэралыгътэрэмкIэ, язекIуакIэки, яшэн-зэхэтыкIэки, япкыынэ-лынэ гъэпсыкIэки, лIыгъэу зэрахъагъэмкIи, шъхъэкIэфэныгъэу ахэ-лIыгъэмкIи, непэ кызынэсыгъэм нэмыкI цыфэ лъэпкыхэм уасэу къафашIырэмкIи, дахэу къаруалIэхэрэмкIи ауж кыинэхэрэп, тыдэ шыIэхэми шIоу ашIэрэмкIэ къахэщых. Ар къэзгъэшъыпкыкыгъэрэ шысабэхэр ахэб-гъотэшт шIэныгъэлэжыхуэ Л. Крупновым, Л. Лавровым, А. НэмытIэкIом, Хъан-Джэрые, П. Семеновым, З. Нэлоим, С. МэшIодзым, Б. БгъэжынкIом, С. ХьоткIом, Э. Спенсер, Н. ЛэупакIэм, Ш. Хъутым, А. Шэуджэным, Э. Шэуджэным, М. Нэпсэум, С. Сихум, нэмыкIэхэми атхыгъэхэм. Ахэм кыдагъэкIыгъэхэм бгъу зэфэшъхъафхэмкIэ къагъуалIэзэ адыгэхэм — черкесхэм ящыIэклагъэр, гъэхъагъэу ашыгъэхэр, лIыблэнагъэу зэрахъагъэр, зышIэхэрэ цыфхэу шIу зыгу илхэр къазэрэфышчытыгъэхэр игъэкIотыгъэу зэкIоу, гурылогъошIоу кышщигъэлъэгъуагъэ зэлашIэрэ журналист цIэрыIоу, Кубань культурэмкIэ изаслуженнэ IофышIэшхоу ШъэопцIэкIэ Нурьет Ибрахымэ ыпхъум.

Тхылым ышIэр «Адыги — черкесы: люди, нравы, обычаи и традиции» (Краснодар. 2010). Тиражыр зэрэхъурэр миниш. Гурыт еджапIэхэм ащеджэрэ ныбжыкIэхэм апае ытхыгъ. Тхылыыр ыгъэхъазырыным пае адыгэмэ яхыбллагъэу материал гъэшIэгъоныбэ ыгуынонгъ. Ахэр сурэт дахэхэмкIэ кыгъэкIэрэкIагъэх. Адыгэмэ ятарихъ кырыкIуагъэр кыгъыхыгъ зэхъум, ежъ еплъыкIэ дахэу илэпкы фыриIэр дэгъоу, пшIошъыгъэхуэу кыгъигъэлъэгъун ылэжыгъ. Арышъ, тхылыыр зышIтэкIэ, бгъэтIылым умылэкIэу, оухыфэ пшIуабэ дашIэзэ, кыкIэлъыкIоштым уежэзэ уеджэ. Уиумэхырым фэдэу ежъ гуфэблагъэу адыгэмэ афыриIэр кыбнигъэсызэ, магнитым ыкIуачIэкIэ уиыгъэу кыпшIуигъэшIэу тхылым урегъаджэ.

Iофшлагъэр мыщ фэдэ гушыIэ фабэхэмкIэ кызэлуехы: «Моему народу — адыгам (черкесам), одному из древних народов мира посвящаю...» Зыгорэм ытхыгъэхэр кыкIэпIотыкIыжыным шытхуэхэ уехъулIэнэу шытэп, арэу шытми, тхылыыр кызытегушыIэрэм гъэзетеджэхэр шчыд-гъэгъозэн фаеу теплыи.

ТыкызытегушыIэшт Iофшлагъэр едзыгъо 16-у зэтеуыгъэ. Ахэм ащыщых: адыгэ лъэпкыым ежъ уасэу зыфишIыжыырэр (жэрыуабзэм, гушыIэжыхэм илэпкы ехыбллагъэу кылохэрэр); Адыгэ Хасэр зыфэдэр, пшъэрылэу илэхэр; адыгэхэр непэ зытетхэр зэрэчIыгур къэзгъэшъыпкыкыгъэрэ пкыгъоухэр; адыгэмэ ятарихъ инэкIубгъоухэр; адыгэ нарт эпо-сыр, ащ игъэпсыкI, кыIуагъэрэр, художественнэ образнэ кIуачIэу илэр; адыгэ зекIокIэ-IокIэ-шIыкIэхэр; адыгэмэ яхъырхэр, гухэкIэу кыяху-лIэхэрэр зэрэзыхащэхэрэр, зэрэхагъэунэфыкIыгъэр; адыгэ унэр, унагъор зэрэзэхэтыр, ащ шыщхэр зэрэзэфышчытхэр, зэхъокIыныгъэу ахэм ахэху-хъэхэрэр; адыгэ джэгукIэхэр; адыгэ дзэкIолIхэр, ахэр зэрэфпагъэхэр, пшъэрылэу ялэхэр, лIыгъэу зэрахъагъэр, лIыблэнагъэу къахэфагъэр; адыгэхэр зыпылгыгъэхэр (былымхъуным, чIыгулэжыным, чыгъ къэгъэкIыным ялахъу хашIыхъагъэр); адыгэхэм дин Iофыр алэжы-нэу зэрэхъугъэр, дин зэфэшъхъафэу шыIэхэм зэрафышчытхэр, ахэр къаш-тэнхэр кызыхэкIыгъэхэр джы непэ зытетым кынынсыжъу; адыгэхэр кыи апэкIэ кыкIымэ зэрэпэгъокIыхэрэр, ащ зэрехуылэхэрэр; адыгэмэ ежъ-ежыерэу кыхахыгъэу IзакIэу ялагъэхэр, сымаджэм зэрэдзекIошты-гъэхэр; адыгэмэ мэфэкI (календарэу) яIэщтыгъэхэр, ямэфэкIхэр зэрэзэ-хашэщтыгъэхэр; адыгэмэ тамыгъэ зэфэшъхъафхуэ ялагъэхэр, ахэр кы-зэрэхахыгъэхэр, зэрагъэфедэщтыгъэхэр, уасэу афашIыштыгъэр, нэмыкIэхэри.

Зигугъу къэтшыгъэ пычыгъоухэм угу етыгъэу узкIаджэрэр ахэр авторым кырилотыкIыхэ кIодыеу шымыгъэу, ащ ехылIэгъэ хышъэхэр кыдиIотэжыымэ, сурэт дахэхэмкIэ кыгъэшъыпкыжыгъэу зэрэщытыр ары. ЕтIани лъэшэу узыгъэгъушIорэр нэмыкI къэралыгъомэ арыс адыгэхэм яхыбллагъэу шIэныгъакIэхэр кызыэрэуитыгъэр ары. ГушыIэм пае, зэлашIэрэ тхакIоу Нэтхъоу Къадырэу Америкэм чыIэр кызыхэкIыгъэ лъэпкыыр зышIэрэр мэкIагъэ. ЗэрэхъурэмкIэ, тхыльэу тыкызытегушыIэрэм еджэрэм ар Анапэ кыдэкIыгъэ шапсыгъэ адыгэмэ зэрашчыгъэр ышIэшт. Къадыр ытхыгъэ тхыльхэм адыгэ литературэм имызакъоу, инджылыз литературэм, урыс литературэм илахэ ахылхъагъэу, ыгъэба-игъэхуэ зэрэщытыр шIэныгъакIэу кыхахышIт. Ащ фэдэу адыгэхуэ ду-наим тетхуэ зыкIэбар тымышIэщтыгъэмэ кырыкIуагъэхэр Iушэу, икIэоу зэхэфыгъэхуэ итхыгъ ШъэопцIэкIэ Нурьет кышщегъэлагъоу. Ахэм зэкIэм уагъэгъушхо, адыгэхэм гъэхъагъэу дунаим шашIыгъэхэр цыфхэм, тарихым зэрашчымыгъупшэщтыр пшIошъ агъэхуэ.

Лъэшэу хэзгъэунэфыкIы сшIонгъор авторым бзэ шъабэ, бзэ къабзэ, жэбзэ зэгъэкIугъэ дахэ зэрэлуытыр, игушыIэхуыгъэхэр, гушыIэжыгъу ахэм ашигъэфедэхэрэр зышчыкIагъэм тэфэу зэрэгъэпсыгъэхэр, кыбгуры-мыIон гушыIэ зэрэщчымыгъэфедэрэр ары.

Iофшлагъэм шIэныгъакIэу кыгътIэкигъэхэрэм игъусэу кыгътIэжыухэ-хэрэм Iэдэбныгъэ ахэлъхъэгъэнымкIэ, адыгагъэр ашIэу пIугъэ хъунхэмкIэ ишIогъэшхо кызыэрэклоштым зыкIи тыхъэрэхышхэрэп. Апэрэ нэкIубгъом кышщегъэжыагъэу сурэт зэгъафэгъэхэмкIэ гъэкIэрэкIагъэ. Ащ кыхыкIэу тхылыыр кызызэгъоухыкIэ уемыджэн умылэкIынэу уешIы. Арэу шыгъми, узышчыфаем ар шыбгъотынэу зэрэщчымытыр гукъау, тхылышъэ тучан-ми атэбгъуатэрэп. Ар тшIотэрэзэп. Дэгъугъэба а тхылыр джыри кыдагъэкIыжыгъэмэ.

ИкIэухым Шъхэлэхэу Азмэтэу, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и депутатэу, тхылым икыдэгъэкIынкIэ дэлагъэм тызэ-рэфэрэрэ лъыдгъэлэсы тшIонгъу. Тэри, тхылым еджэгъабыми, А. Шъхъэ-лахым тызэрэфэрэрэ етIэу, псауныгъэ пыгъэ илэнэу тыфIалэу.

БЛЭГЪОЖЪ Зулъкарин.

Адыгэ къэралыгъо университетым ипрофессор.

НЭФШЭГЬО атакьэхэр агъэ-жъэу кызыллылоштыгъэх Бэгъотыкьо Айтэч кызыушым. Унэр джыри мэээхэгъ, къуаджэр чъые Іэшлүм хэтыгъ. ЗэфэдэкІэ кІымсымыгъ, хъэ жэмачыухэм амакьи кълэуштыгъэп. ИпІэшхыагъ джэщыт тумбочкэм тет остыгъэр хигъани дэпкъым дэплъыагъ, сыхъа-тыр джыри хы хъугъагъэп. Чэщым гупсэфэу чъыагъэп Айтэч, пкІы-хъэпІэ Іаехэм ахэтыгъ. Хэчыежъмэ шлоигъоу зызыпыригъази гъолыгъэ, ау чъыер къекІуштыгъэп, гупшысэу кышхъахъауагъэхэм хагъэчъыештыгъэп...

ЗэхэкІыкьомэ япшъашгъэ, Данэ, зэкІэм ыпашхъэ къиуцагъ. Тхъэм чІышхъашгъом кытыригъэхъагъ Іоу умышІэнэу ошъогум къеуцохыгъэ мэлаличэу ары Айтэч кызырэхыгъэр. СурэтышІ ІэпІасэ горэм бзылфыгъэм идэхагъэ кыгъэлъэгъонэу ышІыгъэм фэд. Ащ нахъ дахэ пшъашгъэ дунаим темытэу ыкІи кытемыхъоштыгъэ ары ежъ кышІоштырэр. Хъау, кышІоштырэр къодыеп, ары зэрэщыт шъыпкър, ежъ нэмыкІэу Данэ зыгу рыхъэу фыреплъэкІэу, инэплъэгъу шІульэгъум имашІо агу кышчызэ-кІигъанэу кІэлабэ къуаджэм зэрэдэсым шыгъуаз.

Хэплъхъани хэпхыни щымыІэу зыфалорэм фэдэу Данэ пкыы дахэ иІ. ЫпхэкІ илыагъэу мынэу ыкІи мыщыкІоу хъурэбзэу кыпэпшы. Ыбгъэ пытэхэри ащ диштэу бгъапэм шызэгосых. Ыпчанэ ІэцІыир къекІокІынэу псыгъуабз, къамзэгупчанэр угу кьегъэкІы. ИнагъэкІи лъагэп ыкІи лъхъанчэп. Нэгү ІукІыхъэ-пэпсыгъу. Ынэ нагъохэу гушІопсыр зыкІизхэм, нэбзыцкІыхъэхэр, чы псыгъо жъугъэу зэдэпзэгъоу чІасагъэхэм ехыщырхэр икыэрэгъулах. Напцэхэр пцІэшхъо тамэхэу нэпкъитІум ащызэкІэ-шыгъ. ЫнэтІэ лъагэ лэдэх гори имыІэу шъоткІо-латкІу. ЫнэгүшъхьитІу тыгъэ кыкыокІыгъэкІэу мэлІэты. ЫлупшІэ шэплъыхэу джэнч хъалыжъуапІэм ехыщырхэр, кьэгъэгъэ шэплъ ныкыокызылұхым фэдэхэм ятеплъэ кІэлэгур кьегъэ-бырсыры, хъопсагъор ыгу кышчы-ушы. Ышъхъац кІыхъэу натры-фашхъэм кыдихыгъэкІэ данэу жъыутэхырэр зэу благъэу, ыпхэкІ кьэсэу ыплІІэу кьедзыхыгъ.

Непэрэ модэм диштэу пшъашгъэр фэпагъэ. Ошъогу кьаргъом ишъогъоу ыкуашъохэр тІэкІу хъокІыгъэхэу джине гъончэдэп ыпхэкІ кьефызэкІыгъэу шыгъ. Ащ кофтэ шэплъ пІуакІэ, гъончэдэп шъхъаІум шалэ фэдизкІэ кьэмысыпэу, ыкІышъоу чэсэн фэдэр кьыдэщэу пылъ. Жъым ептымэ ыхъынэу шарф пІуакІэ фыжыбзэу ыпшъэб шызэкъо-шлагъ. Гъончэдэп ышъо диштэу цокъэ лъэдэкъэ лъагэхэм арыт.

Пшъашгъэм идэхагъэ ыушхъу-хыгъэу Айтэч зэрикожыгъэ: «Данэ фэдэхэр арын фае ижыкІэ ІэкІыб хэгъэгухэм, Урысыеми къарыкІэу цыф гъэсагъэхэу кытхъахъаштыгъэхэм адыгэ пшъашгъэхэр дэхэ дэдэу азыгъэІуагъэр! — ІушхыпцІы-кІи ащ пигъохыжыгъ. — Инджылызым кыкІыгъэгъэ Белл, адыгэмэ бэрэ ахэсыгъэм, адыгэ пшъашгъэхэм зызэрафалэрэр джы ылгъэгъугъэмэ, енэгугъо аущтэу ымыІон-ныгъэкІэ». Данэ идэхагъэ кыІонэу икыоу ыжэ кымыкыхъырамы, ежъ фитыгъэмэ ыначІэхэр чІыригъэгъэ-лыкІыштыгъэп, ыначІэхэр ригъэгъэлэштыгъэп, гъончэдэп кофтэмрэ азыфагу шалэ фэдизэу ылпцІанэ кыдыригъэгъэшыштыгъэп. Ау ар зыфыхыгъэпсырэм кыриІон егъоты, непэрэ уахътэм кышчи-

нагъэу, ижыкІэ адыгэхэм шэн-хабзэу ахэлтыгъэхэр ыгу пымыкІэу ары.

Делэ ехъулІным нигъэсэу Айтэч ежъ Данэ шІу ылгъэгъугъ. Ары шъхъаеи адрэм ынэ кьепІыкыхэрэп. Зыпылтыр зы илгъэсым кьехъугъэшъ, сыд фэдизэу зыфашыгъэкІи, гъэшІуабзэкІэ дэгущылагъэкІи ыгу зыгъэшІун гушчыІэ горэ зэхихырэп. А зы гушчыІэхэр, ыгу кызырэфэмыкІорэр, шІу ылгъэгъурэ кІалэ зэриІэр ары ыжэ дэмыкІырэр. Ау кызышІуигъэшІын ылгъэкірэр лъэш дэдэу шІу ылгъэгъугъэ пшъашгъэр ежъ нэмыкІ кІалэ ыгъашІоу, едэхашІэу пІэм дыхэлъыныр. Ащ ыуж сыд ищыІежъ. КъышІэн ылгъэкірэр ежъ кышчыгъэ-зыенышъ Псыныбэмэ якІэлэ Асфар Данэ ыгукІэ кыыхыныр ыгу кьэзыгъэкІыгъэщтыр.

Шъыпкъэ, Асфари кІэлэ Іаеп, ау зыдишІэжъэу ежъ нахъ лъэгъупхъ.

пшэм кышчыгъэзыеу бэрэ кыыхэкІы». А гуршэм Айтэч ыгу тІэкІу кыгъэгъушъыгъ, ау ар ыІоу тІысыжымы хъун ылгъэкіштыр, ыпсэ фигъэдэрэ пшъашгъэр егъэшІэрэу зэрэшІокІодыштыр ышхъэ кызыеи, кыкІыгъэщтагъэу ыгукІэ кьэкууагъ: «Хъау, хъау, сыд хъугъэкІи ар сфэшІэшъуштыгъэп». Ары шъхъаеи сыда ышІэн ылгъэкіштыр пшъашгъэр кыфэмыемэ, ащ шІу ылгъэгъурэр ежъ нэмыкІым? ЛыгъэкІэ хэти шІу зебгъэлэгъун плъэкІыштыгъэп ныІа!

Айтэч чэщ реным гупсэфыгъэп. Ышхъэ имыкІыштыгъэхэр мафэм хъугъэу зэгупшысэхэрэр ары. Данэ урамым зыщыІокІэм лъэшэу ыгу зэрэрихырэр ышІошъ ыгъэхъун гухэлъ иІэу зыгорэхэр ріІонхэу зырегъажъэм, кьедэлунэу фэмыеу кыпеуагъ, кыдэхъун зэрэщымыІэр кыгурыІонышъ пкІэнчэкІэ зыкырымыгъэхъаулы-

пэнэшъу Сэфэр

ХэмыкІокІэжыын тыркъу

Рассказ

Щыгъуаз пшъашгъэхэм агу зэрэрихы-рэм, кыфыреплъэкІэу къуаджэм дэсыр зэрэмымакІэм. ЗидэкІогъу пшъашгъэ зилэ ныхэм ащышхэм аІуагъэу кынэ-сыжы махъульэкІэ кьенэцІыхъу. Асфарэ ежыррэ зэгуюцохэу «шъукыт-хад» аІоу пшъашгъэмэ апашхъэ иуцохэмэ, ежъ хэти кылыІыІэбэнэу зыщгугъужы, ау ащ изакъоп, нэмыкІэу зыкыогущукІынхэри шыІэх.

Шъыпкъэ, еджэгъэшхомэ ащышхэп, гурит еджапІэр кыухыгъ ныІэп, ау Совет хабзэр цагъэзын, демократхэм тетыгъор зауытым, хэгъэгур зыдакІорэр шІэхэу кыгурыІуагъ. Ятэ ахъцэ гъэтылгыгъэу иІагъэр кызыфигъэфе-ди, гъогубгъум бензин игъэхъуапІэ ІуаригъэшІыхъагъ. АщкІэ ригъажыи, ифедэкъэкІуапІэхэм ахигъахъозэ, зигъот анахъ инэу къуаджэм дэхэм ясатырэ хэуцагъ. ІэкІыб хэгъэгур кышашы-гъэу машинэ лъапІэм, машинэ кІеракІэм исэу кьечыхъэ. А делэ цІыкІум ышІэрэба псэогъу кыфэхъумэ ылгъу исэу, зыфэныкыо щымыІэу, шлоигъор имафэу зэриІыгыштыр. «Сэ шІу слэгъурэ кІалэ сиІ». Ары ыжэ дэмыкІырэр. Ары шъхъаеи Асфар дакІомэ сыда ригъэтхыштыр? Шъыпкъэ, еджагъ, гъэсэн-ныгъэ иІ, университет кыухыгъ, ау кьэгъаз-гъэзжэ — кІэлэгъадж, анахъ лэжъапкІэ макІэ кызыратырэмэ ащыш. ЕгъашІи ежъ зэрыс машинэ лъапІэм фэдэ ыщэфэу ригъэтІысхъаштэп. Мэээ лэжъапкІэу иІ кыратырэм хэлнэкІэ ылэ кыыстэу, ежъ фэдэ бзылфыгъэ ныбжыкІэхэу дахэу зызыфатэхэрэм яхъуапсэу, кыкІэлъыкІоштыгъэ мэээ лэжъапкІэр лІым кыратыфэ ышІуабэ дашІэу ежэу игъашІэ кыыхыштыр.

Асфар ылгъэгъу зыфэмыхъун фэдэ азыфагу имыІэу кыыхыштыгъэми, зы лъэхъан иныІеджэгъугъ, ау урысмэ «зэщызгъэхъэхэрэ мыІэрыс» зыфалорэм фэдэу Данэ азыфагу кытэджагъэшъ, нэмышлэ реты, гучыІи фишІыгъ. Ары мыхъумэ пшъашгъэм кышчымыгъэ-зыеныгъэкІи мэхъоу кышІошІы, ау ежъ фэдэу Асфари пшъашгъэр шІу ылгъэгъу-ным ифитыныгъэ зэриІэр ышхъэ кызыеи, зэриІоштыгъэ: «Сыда Асфар сыгу зыфэбгъэн, нэмышлэ зыфестын фэдэу кысыишІагъэр? Сэ сизакъуа кІалэу ар кызызхъуллэрэр, ыгу зыфэклорэ пшъа-

елІэнэу кыриІуагъ. Ащ ежыри зыригъэщыІэшъугъэп, ыгъэгубжыгъэ-ти дысэу дэгущыІэжыгъ: «Арымэ узхъагъэр, а угу хэпкІэгъэ кІалэм гушчызгъэфэщтэп, сигъогупэ тесыдзышты. Ащи укымыубыгъымэ, сыобэнынышъ, укуомэ-укІыІэз усхышты». Хъау, мы лъэхъаным ыгу зытетымкІэ а дэдэр ышІэшъуштыгъэп. Зы лъэныкыокІэ ежъ ыгу зыфэклорэ пшъашгъэм ар шІу зэриІэгъурэм нэмыкІыкІэ ыгу зыфэбгъэн щымыІэу, кІэлакІэу джыри ищыІыныгъэ зыпэкІэ кьэтын дунаир ригъэхъожы-ныр жъалымыгъэ дэд, Тхъэми ыгъэкІонэп. ЕтІани цыф зэриукІыгъэр кызы-зашІэрэм пшынкІаеу агъэпшынышты. Мыхъужы хъумэ, ятІонэрэм нахъ тенэцІыхъанкІи мэхъу. Джы нахъ ханагъэми, адыгэхэм пшъэшъэхъыныр ижыкІэ кышчыублагъэу ахэлтыгъэшъ, кьоджэдэхсэм ащ фэдизэу емыкІушхо ышлагъэу аІоу аумысыштыгъэп, ау ащи бырсыр кыкІын ылгъэкішты, пшъашгъэм псэогъу кыфэхъунэу фэмыахъу ыІоу зызыригъанэрэм, ядэжъ зыкІожы-рэм, хэбзэ Іоф зышІырэм, ащкІи хъапсым чІагъэтІысхъашты. Адэ ар зышІагъэм илгъэс пчъагъэу тыралхъэрэр бэшъ, илгъэсхъ-бІым нэсы, ащ ехъоуи кыыхэкІы. Арэу щытми, ебэнынышъ пшъашгъэр куомэ-кІыІэз кыыхыныр чышІэу зэрыфатэмкІэ нахъ хэкІышІэ тэрэзэу ылгытагъ. Зыщыгугъыгъэр ыгъэщынэмэ, шІу ылгъэгъурэ кІалэр ежъ екІодыІлэн зэриІгъэкіштыр ышІошъ ыгъэхъумэ, зыгорэм ригъэгупшысэнкІи мэхъур ары. Ащ нэмыкІэу кызыкьонэн ылгъэкіни шыІ. УнэгъуитІур зэхъарам мыхъунхэм пае зэрагъэшІужыныым пылгъэхэз, пшъашгъэм ятэ-янэхэр агъэ-укІытэхэу, япшъашгъэ зыхыгъэм иунэ кьинэнэу агъэдалоуи кыыхэкІы.

Шъыпкъэ, бзылфыгъэм сыфыри-кьуштыгъэ оІокІэ уебэнынышъ, куомэ-кІыІэз кьэпхыныр лІыгъэм шыщыхэп. Адыгэхэм бзылфыгъэм шъхъэкІафэ, лъытэныгъэ фашІызэ къахы. Арба бзылфыгъэм шы ихыІыгъэ лъэханэу зыкІа-Іуагъэр. Ау ащ пигъэгупшыныи кызыгъотыгъ: «Адэ ащ фэдэу бзылфыгъэм лытэныгъэ фашІыштыгъэмэ кыфэмыеу кызыриІорэм сыда кІалэр ебэнти кызыкІыштыгъэр? Сэрэп ныІа пшъэшъэхъыныр апэу зыгу кьэкІыгъэр. —

ІушхыпцІыкІи ащ пигъэхъожыгъ. — Адыгэ лІы дэди тыдэ кыохыжъ. — Зиухыижыныым пае телхъаплэ-хэри кыгыотыгъ. — Урысмэ аІуа-гъэба уинасып ор-орэу уфэбэнэн фаеу. Пшлоигъор кыбдэхъунымкІэ шыкІэ пстэури дэгъоу аІоуи зэхэп-хышты...»

Гупшысэм хилгъэсагъэти, уахътэр зэрэклорэм гу лъымытэу, Айтэч шылыгъ. ЗыкызышІэжыгъэр сы-хъатышхоу дэпкъым пылгъагъэр кызытеор ары. ЗыкызыригъэзэкІи дэпкъым дэплъыагъ, сыхъатыр блы хъугъэхэгъэ. Унэ кІоцІыр нэфынагъ, тыгъэ кыкыокІыгъагъэр нэгүшІоу шъхъаныгъупчъэм кыиплхыхъэ-штыгъ. ИлофшІапІэ зыщыкІон фэе уахътэр кьэблэгъагъэти кьэтэджы-жыгъэ.

2

Дани а чэщым гупсэфыгъэп. Ари пчэдыжымы жъэу кьэушыгъ, тыгъэр джыри кыкыокІыгъагъэп, ау кьокІыпІэм машІо кыкІэнагъэ фэдэу ошъо чэпэр плыжыбызэагъ. Ащи гупсэф кьэзымытыштыгъэр мафэм Айтэч урамым ыпэ кызыщэфэм кыриІуагъэхэр, ріІоштыгъэхэр ары. ПкІыхъапІэу ылгъэгъугъэм кыкІы-гъэщтагъэу лъэшэу кызыеи, ымакъэ кыгъэлъэстагъ.

ПкІыхъапІэ дэгъоп ылгъэгъугъэр. Айтэчрэ Асфаррэ афэгъэхыгъагъ. «Шу слэгъурэ пшъашгъэр стеохы, ара?» — ыІуи, Айтэч Асфар кышчы-кІагъ. Ащ кырагъэкІи, кІэлитІур зэжэхэбэнагъ. Спортым пылэ кІалэр бэнэным нахъ зэрэфэкъулаир нэ-рылгъэгъугъ, Айтэч Асфар кыте-кІоштыгъ. БжымкІэ лъэшэу ышхъэ кызыеи, зэпэлэрэкІэу чыгум кытыридзагъ. ЫгучІэ изыгъэу, «Асфар, Асфар!» — ыІуи тебнагъ, ау кьэхъыагъэп. Ащ кыкІыгъэ-щтагъэу лъэшэу кууагъэ. Мафэм Айтэч кыриІуагъэм пкІыхъапІэу ылгъэгъугъэр кыыхъожыгъэу Асфар ыпэкІэ шІу кьэмытэу, игъо-гупэ тыридыштыгъэу зэриІуагъэр ыгъэцэкІэным ищынагъо шыІэу кышчыхъугъ. Хъугъэ-шлагъэхэри ышхъэ зызэпэкІэжыгъэхъ...

Ыпэ кыфэнэу фэмыегъахэу Айтэч урамым зыщыІокІэм, зэришэ-нэу шІу дэдэ зэриІгъэгъурэр ышІошъ кыгъэхъун гухэлъ иІэу кыыригъэ-жыагъ:

— Гъэтхэ кьэгъэгъэ дахэу кы-зэІуихыгъагъэм фэгъадэу, сепэмы зэпытыгъэкІи зымэ ІэшІу семызэ-щэу, идэхагъэкІэ фэдэ адыгэ бзылфыгъэ кьамыІыфыжыштыгъэу кыс-щыхъоу, ошъогум кьеуцохы сапашхъэ кьиуцогъэ мэлаличэу кыс-шІошІэу, сыпсэм фэдэу...

— Хъугъэ, хъугъэ, зыкъэмышІ, — Айтэч кыыригъэжыагъэр кыыри-мыгъэу хъу пеуагъ. — Ар оредыр бэшлагъэ зызэхэсхырэр, седэлунэу сызэрэфэмыери кызыуафалорэр.

Ар Айтэч зэхимыхыгъэ фэдагъ, игушыІэ лыгъэкІотагъ:

— ПшІошъ бгъэхъунэу сызыфа-ер, сыпсэ закъу, адыгэ шъолырым имызакъоу, зэрэдунаеу пшъашгъэу тетыр зэкІэ кызызгъагъэуцоу са-хагъэдагъэми, о зыр укызырэхэс-хыштыр ары. Узэрэдэхэ дэдэр сщ фэдэу икыоу зэхышІэу, шІу дэдэ уилгъэгъоу мы дунэешхом зы кІалэ кытекІыштыгъэп. СэркІэ о узыфэдэр дунэешхор кьэзыгъэфэбэрэ, кьэ-зыгъэнэфырэ тыгъэу ошъогум лъа-гъэу итыр ары.

— Ошъогум орыкІэ лъагъэу ситышъ арыба укыслыІэсын зы-кІэмыІэкІыштыр, — Айтэч игу-шыІэхэр фызэхэмыхъу джыри пе-уагъ, ау ащ пае кымыгъанэу ежъ кыыригъэжыагъэр лыгъэкІотагъ:

(Джыри кыкІэлъыкІошты).

Тянэхэм яадыгэ

Лъэпкыер кырашлэу адыгэ кыуае ищыгху нэмыкI цыфI лъэпкхэм алъытэсыгъ. «Уибынмэ уагъэкъакъэм къакъэ кыуатын», — алауагъ.

ИкIыгъэ илэсым, 2010-м, шкIогъу мазэм Шыачэ хэхьэрэ ПсышIопэ районым, ПсышIуапэ культурэм и Унэу дэтым фестивал-зэнэкъокъу шызэхаштэгъагъ.

Адыгэ кыуаер идэгъугъэкIэ кыоезэнэкъокъумэ ащыте-кIуагъ. Къэралыгъо шытху кыыхыгъ. Фестивалым пэрыт чIыплэр щыуытыгъ, адыгэм ыцIэ дахэкIэ Iугъэ.

Адыгэ кыуае саугъэт фэгъуцунэу зыуагъэхэри шыIэх. Уахътэм зэблихъугъэмэ ащыцI адыгэ кыуае ишIыкIэ ыкIи игъэфедакIэ. Адыгэ кыуаер сыдигъуи тилэнэтемых. Ащ иихыкIэ хэшIыкIышхо физилагъэхэм ягугъу къэпшыныр атефэу сэлъыгъ.

Адыгэ къэралыгъо телевидением икъэтынхэм адыгэ кыуае илоф чIыплэшхо щау-бытыгъ.

Тянэхэр тыгу къагъэкIыжыгъ къагъэлэгъуагъэу тызэплъыгъэхэм, адыгэ бзыл-фыгъэ IэпкIэ-лъапкIэхэу шыуаныIумэ акIэрытыгъэхэм. Ары тхьапэр къэсэзыгъэштагъэр.

Сыдрэ лъэхъани чIыгулэжыным, былымхуным адыгэхэр пылгыгъэхэм, афэмыхъоу кощын фаехэу кызырэхэкIыштыгъэр макIэп. АдыгэлIым «ишыкIэ машIо егъэугъэу» сыдигъуи псэугъэ. Ванэр иплэшхъагъэу, Iакар итэхъонэу, зекIолI шыпкыэу шылауагъ.

Гъогутет хульфыгъэм пае гъомылэм игъэхъазырын зыпшгъэ илгыгъэр бысымгуащэр арыгъэ, а шхыным гъогу гъомылэкIэ» еджагъэх. Ар мыкIодынэу ыкIи ныбэрылхъунэу гъэпсыгъагъэ. Гъогу гъомылэхэм адыгэхэм ахалыгътэхэрэр лыгъэгъугъэр, нэкулыр, хъатыкыер, гъэжыо шьобуакур, къурамбыр ыкIи адыгэ кыоегъугъэр. Мыхэр шымыщ зыхэмыл адыгэ шхын къабзэх. Мыхэм яшыкIэ тынэхэм кванэсыжыгъэу цытыгъ.

Непэ ситхыгъэ тынэмэ афэгъэхъыгъэу, зэхэсхыгъэм е слъэгъугъэм епхыгъэу згъэпсышIоигъу. СыкызытегушыIэ-щтыр адыгэ кыуаеу тынэмэ рахыгъэр ары. ШIагъэ зилэу, зыгорэм енэгурэм илоф кыдэху алауагъ. Тянэхэр хуопхэ дэдагъэх, жыыртэджыгъэх, емызэщыжыштыгъэх. Нэмаз охътитфыри хамынэу, Iоф ныкыуаши къамыганэу, унэгъо хызмэтыр зэрэхъэщтыгъэ, унагъом исхэм ямызакъоу Iа-кьори, Iахылхэри, гъунэгъухэри, къуаджэри кыдагъэгъу-нэщтыгъэх.

Шъхъэгъусэм фэшъыпкыэхэу, псэклIод-гунахыым енэгугэхэу афэшIэштымкIэ кыоганэ гори ямыIэу псэугъэх. ЯлфыгъэкIи, IахылхэмкIи, бла-гъэхэмкIи апшгъэ уклонэу шытыгъэп. Мыжъошхъалхэр кыезыщэкIыгъэ тынэхэр амыло-

тэжыэу тыухыгъэх. Уахътэр къашхъасыгъэп. Зэо ыкIи зэуож илэсхэр кын дэдагъэх. Тянэхэм ныбжыи Iоф зэхэдз ашыгъэп, тфэшIэщтэп зымымылоу тIагъэх, пхъагъэх, Iуагъэх; здэлэгъэхэу лэжыгъэр къагъэкIыгъ, Iуахыжыгъ. Унагъоми, сабыйхэм, нэж-Iужхэм яфэныкыуагъэ ренэу алъэгъугъ, къашагъэкIагъэп.

Лъэпкыер непэ кыызте-зыгъэнагъэу лъызгъэкIуатэрэр джа зэо лъэхъаным, зэуож лъэхъаным къахиуытагъэхэр арых. Ахэр арых ветеран шыпкыэхэу, шылаклэр зыпкы изыгъэуцожыгъэхэр, зэуапIэми тылыми ащыпэрытыгъэхэр. Цыфхэр зэфгумэкIыжыштыгъэх, зэфэхьалэлыгъэх. Къыным, тхьамыкIагъохэм зэпэблагъэ ашыгъэхэу агукIэ зэфэкъэб-загъэх.

Чэм зицагу дэмыт шъузабэхэм ясабыйхэр нэтIупцIэ-щтыгъэх. Ахэм афэдэхэм пчэ-

дыжырэ гъэщ зилэхэм къалмыкышай хакIэ афахыштыгъэ. Бысымгуащэр кIэугъоякIоу, шхафэ е кIэтэкъуафэ шхыным зэрэфамышIыным ыналэ тетыгъ, мыхъамелэр зэрэлапIэр икIалэмэ арилоштыгъэ. Шхын кыуапэ алэпызымэ, «утекIодэщт» аIоти, къарагъэ-штэжыштыгъэ. Тянэмэ сыдрэ лъэныкъомкIи хабзэ ахэ-лгыгъ, нэхъой ин ялауагъ. Гъэ-щым изехъан хэбзэ гъэнэфа-гъэхэр фашIыштыгъэх. Ащэ-щтыгъэп, псапэрэ гуапэрэ кы-рахэу зэрагъакоштыгъэ. Гъэ-щым шхыныгъуабэ хашIыкIы-щтыгъ. Ахэм апэрэр кыоегъу-гъэр ары. Бэрэ шылгыгъэкIи кIодырэп. Гъэтхэпэ гъуй-сыеу дэшхыным анахь зыщыщыкIэ-хэрэм къаштэжыштыгъэ, пIэстэ стырым игъусэу агъэ-дэшхыныштыгъэ. Ары бысым-гуащэхэм хэкIыжыпIэу яла-гъэр. Къоегъугъэр ныбэрылхъун хуштыгъэ. Къоецынэм бэ хашIыкIыштыгъэр: кыояжэр, хъалыжыожыер, тхъурыжэ хъалыжор, тэбэрыжэ хъалы-жор, гуубатэр. Адыгэ бзыл-фыгъэ-бысымгуащэмэ уащыт-хъун атефэ. АцIэ анахь зэрэ-ралощтыгъэр ягъомлэпхъэ-шыкI. Сянэ ихъалыгъу гъэ-жыагъэ идэгъугъэ кыуимыIо-нэу, е икыуаеу IуклоцIым ит-

КЪУАЕ

кIухъэщтыгъэр Iумыфагъэу уIуклэныгъэпщтын зы нэбгырэ горэми тикъуаджэ дэсыгъэу.

Кыуае ишIыкIи, изехъакIи зыпшгъэ ифэщтыгъэхэр тынэхэр

сыхыгъэн фэягъэ. А зэкIэмкIэ адыгэ бзылфыгъэр кыуаигъ. Хэтрэ бзылфыгъи пасэм рыхыгъэ кыуаер Iум иткIухъэу, щыкIэгъэнчъэу зэришIыным ыналэ тетыгъ, адыгэ кыуаер гу кыдэшаеу ялауагъ ыкIи непи анахь шхын пэрытэу кьэнэжы. Къое дэгъум ымэ IэшIу закъуи укыигъэшхэкIыштыгъ.

Тхъуагъэр, кыоегъозагъэр абзыштыгъэх, кыоегъугъэм шъэжыекIэ гуауыштыгъэ, IэшIоу хэлъыр ащ елытыгъэу зэщыкыоштыгъэп. Адыгэ Iэнэ лъэкъуишым пIэстэ фыжыэу теубагъэм кыое такъырхэр хэлугъэу, гъозыр кышхъари-хэу хъакIэм зыфагъэуцукIэ, шхэнэу уелэгъужыын ищы-кIэгъагъэп. Адыгэ кыуаер егъа-шIэм тынэхэм егугъузэ рахыгъ. Къоепсыр фэсакыхэу зэрэхъэу, кыуае икIыхъэ-кIухъэ ра-гъэкоу зэрэщытыгъэм а шхы-ныгъо анахышIур кыдэ-хъугъ. Къое пстэури зэфэдэп, узэгугъоу, узфэлазэр ары IэшIу хуэрэр.

Непэ кыуаер хъоуе бэдзэри, тучани ателъ. Ау ащ кыкIы-рэп ахэр зэфэдэу дэгъоу ихыгъэ-хэу, IэшIухэу. Зыр мышыу, зыр цыугъашэ, зыр купкI нэкл, ад-рэм бгъотэрымэ пехы. Къое-

ихыныр — ар IэпIэсэныгъэ ин зишыкIэгъэ Iоф. Ащ боу дахэу тынэхэр фэсакыгъэх, тынэмэ агъэцкIагъ ыкIи афызэшIо-кыгъ бзылфыгъэ IэнэтIэшхор — пщэрыхъан Iофыр.

Тикъалэ мэфэкл ермэлыкъэу тхъаумафэхэм шызэхаштэхэрэм захэзгъэныныр сыгу кысфи-мыдэу загъорэ сыкIоу кы-хэкIы. ЩакIохэри щэфакIохэри зэгурэIох. Узыфаеу темылъ шыIэп. Дэгъугъэ е дэигъэр — ар нэмыкI Iоф. Хэти ышырэм зэрэфэамалыба.

— Мардж! Къоегъозагъэ сыфай! Зышэрэр зышIэрэм кысерэIу, — зысэIом, кыса-гуагъэр Хэшхо Тэйбат. — УблэмкI, икыуае зэтырахэу ащэфы, — зыжэу кыызэдауагъ.

А бзылфыгъэ хуопхэр зы-шIэрэмэ сашыщ. ДахэкIэ уигу-гъу ашIэу опсэу, Тэйбатэ дах! Тэйбат Мыекыуапэ щэпсэу.

Аужырэ илэсхэм тиресуб-ликэ щэр хъоуе кызытышт чэм лъэпкышIухэр нахыбэу иIэ хуугъэх. Бэдзэр зэфышты-кIэхэм зыкыгъэлэтыгъэнымкIэ ахэм амал къатынэу ащэгугъых. Унэгъо, фермер кыыз-мэтхэми лъэшэу яшIуагъэ къэ-кIо. АР-м ищэхэкI гъомылэп-хэу зэфэшхъафхэу Джаджэ, Шэуджэнхъаблэ ыкIи Мые-кыуапэ адэт щэ комбинатхэм къашIыхэрэм «дэгъугъэ» шап-хэр яIэ хуугъэ. Ащ ухэтми урыгушхонэу цыт. Адыгэ кы-уаер тиресубликэ имызакъоу Урысыем ичIыплэ зэфэшхъаф-хэми, къэлэшхонэу Москва ыкIи Ленинград, нэмыкI къалэхэми анэсыгъ, ащашIэ, лъэшэу ашIо-IэшIу. Къое зэмылIэужыгъомэ ягъэхъазырын зыкырагъэлэ-тыным пае Iофэу зэшIуахы-хэрэм, комплексхэр зэрашIы-щтхэм къэралыгъэр арэгущыIэ. АщкIэ адыгэ кыуае икыдэ-гъэкIынкIэ Шэуджэн районым ыцIэ кыыраIо, комплексхэр нахь шызэтырагъэпсыхъан-хэмкIэ унэшхо гъэнэфагъэхэр зэрашIыхэрэр, ахэм зэраклэ-т-хагъэхэр зэхэтэхы. А зэкIэм гугъаплэу къатырэм цыфмэ агу кьелэты. Лъэпкэ экономи-кэр лъыкIотэнымкIэ гухэлхэр гъэцэкIагъэ зэрэхъуштхэм уещэчырэп, тиадыгэ кыуаеу тынэмэ алэпэ шыабэмэ къачIэ-кIыгъэр, тыпсаумэ, тапэкIи гъомылэ анахь дэгъоу зэрэщы-тыштым теджэнджэшырэп.

КIЭРЭЩЭ Зүз.

(Къызыкълэыкълорэр гъэтхәпэм и 12-м къыдэкълэгъэ нолмерым ит).

Шхьонгълэрымэ-лэшлүмэр тырехы шъоушыгъульгъэм таеу зыккъышызылэтырэм, ос къэсыгъакълэм ехъшырых такъыр жъыгъэхэр. Ащыгъум шъоушыгъум игъабл, дунаир илэ-плагъ, илэплагъи арэп, тучанмэ къачлахъэрэп. Къачлахъангуша — зэошхор макълэ. Зыгу пэрэм игушылакълэ ехъшыр, Куконау лэкълэл гъучл фыжъ пэкълэ чаныр зэрилэкълэу джыри егъэлүшк-лашкълэ...

— Умыукълэ сэлэ, ушъхъа-мыс. Къужьлыбжъэм клэлъ хэфэгъэкълэ тлэкълүмрэ щэе стыр лэшлүмрэ дэгъоу къызэдэкълэ. Сшлэрэп, сэ къызэдесэгъэкълэ. Ушымысба! Шъоум фэд! Ощ сызыфэдэм лэшлүр сэри сикълэ-сагъэ, — гъучл фыжъ пэкълэчаныр ыбгъукълэ ланэм тырелъхъэ, къа-мылыбжъэу шаир зэрытыр ыпашъхъэ регъэкълотэжъы...

— Сыукълэтахэрэп! Боу бэдэ-дэдэжэ уапэ сит...

— Етлани тэтэжъым бэмышлэу ылаугъэр ошлэ? Хъахъужъ горэ нысэм къытфыхыгъагъэмэ дунэе гушлогъуагъ...

— А нан, сшлэрэп...

— Пшлэн гуша, ылаугъэр къэсэлэожъы нахъ... Шъыда, лыжы ащтэу зыкланлорэр сгуагъэти, «ащыгъум Къаймэт къэкложьыгъэу къысшлэшныгъэ» къысылуагъ.

— Зэошхор макълэ, гуащэ, къэкложьынкълэ мэхъу...

Къужьлыбжъэм ещыплэ шыс Куконау — гур мапэ:

— Тхъэм сэ сигъэллагъэшъ сигъэллагъ, хъахъым чладзэгъапа, мы лыжыым шъыд икътэтык! Къаймэт «икъэхъутлэгъэ» чкъы цоигъу, Нэкълуцупхъу, ылуи къэлъэлугъэти, фэгъэжъагъ... — шыпкъэр ныом джы къы-лэкълуагъ.

— Хъахъым чладзагъ плуагъа, гуащэ? — хъэпсэ гугъу зызэхе-хым нысэр къыкълэштагъ, лъэшэу шъоолэуагъэ? Мы тапэкълэ, кълэ-мафэм иикълэгъо хъазырэу, къа-кълэхи, унэр къэзылгъыхъугъа-гъэмэ къанэуж, бзылфыгъэ ныбжьыкълэм ыгу цапэкълэ ылыгъ, аджал къыщэхъу.

— Мыпчэдыжэ сэветэр къы-уаджэшъ алуи зэрэдэкълэгъ...

Чэтыум ехъшыр, кълэ-сымэу пигъэпшызэ Аслъанкоз машхи фэд, мышхи къыпщэхъу: ыгу мэсысышъ шыс. Уилл шылэжъ-пышъ алуи, бэшлагъэ тхылъ къыз-фэгъахыгъагъэр. «Фронтыр къычлидзи уилл къыхъэхъажъы-гъэшъ» алуи, бэшлагъэп къа-кълэхи унэхэр зызэпырагъэзэжъыгъа-гъэхэр...

Куконау игумэкълэ къымылуа-пхъоу джы къызэрэзэлугъы-гъэмкълэ клэгъожъ ышылъгъ, ны-сэр нэшхъэй къызэрэхъугъэр ары зыпкъы къыкълэжъэр.

— А-енасын, шхыур пшъхъа-пэу мышъ къыдекълугъагъэшъ... — тырицлэжъы шлоигъокълэ анэмилэу гуащэм хъарэхъатэу зыккъызэрехъокълэ. — Шъыдэу сшлэн, пыджэлэжъым мыкълэ тыккъычллагъ...

Ау Аслъанкоз гуащэм иапэрэ гушылапэ тырицэжъэу мырэу-щтэу къылуагъ:

— О зэрэплоу лэфыр щыгъэ-пщын, нан. Активистхэр сэветым бэмышлэу зэлугъэкълэгъагъэх.

Тэри, клэлэегъаджэхэм, ташъ-гъагъ. Натрыф чылапхъэу колхо-зым илэр икътэгъышъ чылэм чыфэу къыхадзынэу алуагъ...

— Слотэр сэшлэ пшлэшлэ... Мы тапэрэ лы лэком тызэри-дзэжъыгъэшъ енкэвэдэр къе-джагъэмэ сэлэ...

Мы нэгъэуплэпэгъум бзылф-ыгъэ ныбжьыкълэм ыбгъэгучлэ члэлъ лъэшлэ-пшлэнэ цыкълүр лъапэкълэ къыхадзысагъ:

— А нанэгуш, мыдэ мышъ къысишлэрэр!.. — ошлэ-дэмыш-шлэу къыхэгущлукълэ Аслъан-коз. Адрэми ащ псынклэу гу къылытагъ:

— Сэ слорэр зыкъласлорэр шъыдэу пшлэшлэрэ адэ о!.. — игушлогъошху ныоми, — сэри лэшлү къысэт елошъ ары!

Лъышлэжъ

(Романым щыц пычыгъохэр)

Шъо лалэмэкъыр къыштэ-жъыгъэу иунэ клэжъызэ, Ас-лъанкоз лъэгущым зыщыдэкълэ-еным, гушлогъэ къызэдэжэкълэ-жъыгъэ:

— А гуащэ, — лъэмыджым ылъэныкъокълэ лэ ышылэзэ, — уары типшъ къэкложьы.

«Тхъэм егъэпсауи!» — къы-лушылкълэ ащ, гушломрэ ижъы-къэщэгъурэ ыбгъэгущ нэкълэ-пшъыкълэ кашылгъэу. Лыжыыр лъэмыджым къыкълэжъыгъэ къо-дыягъ, джабгъумкълэ, апрел шыб-лэкъохъэблэ псынжъ къэим зы-щидзыемэ чэу нэз кэнаушъхъэ гъушъапэмэ заритызэ, къэкълэ-жъы, гузакъорэп. «Тхъэм егъэ-псауи, тат, — ятлуани ыжъ нахъи нахъ къэпсынклэгъ. — Сэри сыгучлэ ибгъэзыжъыгъагъ...»

Остыгъэр хэгъэнагъ, диктан-тэу непэ клалэмэ аригъэтхыгъэр еуплэкълүшъ Аслъанкоз шыс: моу къарыушхо горэ зыхышлэ-жъыгъэ шлошлы нахъ ышлэрэп. Мыщ ыпэкълэ школым къычлэ-мыкълэжъы зышлоигъуагъэр ары лэу пшлэжъыщтэп. Псычъы-лэрымэр хъалэлаишхоу зыщы-хъушлэу зыщыщтэщтыгъэм шъо-упс иутхагъэу джы къышлэшлэу, гупсэфышхор шигъотыжыгъ. Нэшхъыгъэу гум щызэкълэклэ-пщыщтыгъэри орыфы оры-сэрэу къыфызэбгъышлэтыкълэжыгъ. Ары апчым фэд, гури къутэгъо-шлэ, ым, лъэш дэдэу зэгъэп-шыгъуай нахъ. Зыпары экъшлы-хъажъын плэкълэщтэп, гум илэшлэу уинасыпмэ щылэныгъэм ежъ хъэрамыгъэнчъэу къыпфы-зэригъэзэфэн...

Тетрадэу къызэгуиыхыгъэм анэмилэу гушлуагъэр ылушлэмэ къатырицлэлагъ, Гълэкълэмкэмэ япхъорэлфэ ебэ чыкълэу, Дэгъу-нэкълэ Тембот, ары зиер! ланэ нэсыгъ лэу пшлэщтэп, нэм къы-клэидзэрэ тхыгъэр лэпклэ-лъап-клэу зэрэгулэтылэр ары, джащ тет подклассым къыщыригъэ-жъагъэшъ. Ау мышъ дэжъым зы мышъ хъукъоныгъэ къыхэкълэ-щтэпышъ ылоу Аслъанкоз тхы-гъэу ыпашъхъэ илгъым зытыри-лэтыкълэжъэп, хъау, мы гушылэр мары тэрэзэу ытхыгъэп зыфэ-

плоным фэдэу зытыриулубагъ. Гур клэзэзызэ ыклэм нэсыфэ пхы-рыкълэ, ау зы зэпятай ныкълэуи къыханэагъэу Аслъанкоз къыпэ-клэфагъэп. Мэрчэп плъыжъымкълэ егугъузэ «б» ыгъэуцуи, ащ фэдэ зыхъукълэ зэрихабзэу «Молодец!» ылуи клитхэжъыгъ.

Тетрадэу зэгуипложьыгъэр зэрилыгъ-ылыгъызэ, бзылфы-гъэр экълэм тегущысыкълэ, адэдэми ынэгущы къыкълэуцожъыгъ шъэожъые ибэр: мы аужырэ лъэхъанхэм гумэкълэ горэ ынэмэ къа-кълэхагъ. Доскэм къыкълэри-щагъэми, урокыр къылотагъэу ичылплэ мэтлысыжъымыи клэлэ-цыкълүр, ямышылкълэу, Аслъан-коз зэрэзэпкъаджэм къыпэлъы-хъэ лъэш дэдэу, анахъэу ыпэ ит ныбэ хъураер ары Тембот фэмы-

лъэгъукълэрэр... Аужыпкъэрашъ-хъэм зымафэ, переменэн къыте-уагъэхъу, ар къыкълэрылбади: — Ахъам, Японэ писъмэ сэ фэгъэстхыгъ! — ади-мыди шымы-щэу къырилуи, ащ лъыпытэу классым члэхъушъутыгъ. Аслъанкоз ылъынтфэмэ зы-горэ къащылтэпэуагъ: «Гълэкълэм-къомэ яунэ сигугъу щашлын-фае!» — ащ нахъэу зыфыхъын ышлагъэп.

Чэщым ишлункълэ бгъэгущы-шомбгъошхокълэ, зигъэблэ-хъызэ, шъхъаныгъупчъэм зы-къылуиулубгъуагъ, ащкълэ къыфи-шлэрэпышъ — гъэтхэпэ ошчы-цэ мытлырхэмкълэ чыылэ-чылыу апчмэ къатеуло. Ерагъэу гупсэф-зишылъыжъыгъэу бзылфыгъэ ныбжьыкълэр плэ фабэм хэлъ: зыклэ гъусэу илэм, чыхлэныр къырехъокълэ, инэу шыгушху-кълэзэ; зыклэ шлункълэ ымэкълэ чыжъэмэ сакъэу акълэдэлукълэзэ. Аслъанкоз ыгу къэкълэжъыгъ, джырэп, а мэээ зыхы-зыблыр, ащ емыхъумэ, тешлэжъыгъэн, нэф-шэгъо дахъэу Къаймэт къызэрэ-джэгъагъэр: «А Коз, — ылаугъ, — мо садэжэ зэ къаплэзэл!» Къаймэт ылои тхъэланэ ышлын ар зымэкъагъэр!

«Къаплэзэлъ» къылуагъ, ты-дэклэ зыдигъаплэзэмэ шлоигъуа-гъэр?! Дэгон ныла, къэмыджэ-зи Аслъанкоз къэлэзтагъэ фэдагъ, «Коз» ылоты, гур ригъэтклүклэу лыб къызэрэджэщтыгъэм ехы-щырыгъ. Пчыкълэ джэгул плонэу шъузыр къызыщыхъупскълэ-кълэ, шъхъаныгъупчъэм зыри-дзыллагъ, хъау, зылуиулубагъ гугъэ нэгъэ лэшлүклэ. Арэу зы-фэгъулагъэм инэлпэгъу Аслъан-коз къыпэллэфагъэп. Хъау, ар хъукъон ылъэкълэщтыгъэп...

Цыфыр шымылэжъымыи ымакълэ дунэе нэфым тетын ылъэкълэщт», — ело зэпыты Ещыку ефэндым.

И — Уздэщылагъэмджэ зи къа-плорэпи, лыжъ, — Куконау на-хыбэ фэгъэлагъэп, ланэм пигъэ-тлысхъагъэм лүлхъэ зытлүшыр зыдехъые нэуж цулулпэ ышылъгъ. Зэреупчыгъэр ыгу рыхыгъэп,

Ещыкур тегущыыкълэгъ:

— Нэкълуцупхъу, къужьлыб-жъэ шлагъо мызыгъэгум бгъэ-жъагъэ...

— Гухахъоу ошк, лыжъ. Сшлэрэп, нысэми ащтэу ылаугъ.

— Нысэр къэкложьыгъа?! — гушлор ымакълэ клэлэу лы-жъыр къэупчлагъ.

— Къэкложьыгъ, дэхэцылкълэу Тхъэм къыхыжъыгъ!

— А сналахъ лъаплэ, оры гукълэгущлаклор! Къэкложьы-гъэмэ — шыкур! Кэнаушъхъэ-хэр цлэлэгъо лаех. Сэ сыздэщы-лагъэмджи гумэкълэгъо щылэп. Кэлхозым инатрыф чылапхъэ имыкълун ашлэшылъ, чылэм лъэлукълэу тыхагъэхъанэу къыт-фагъэпытагъ...

— Кълэмафэр имыкълэ рап-

ЦУЕКЪО Юныс

шлэу... Къэлэжъ шъоф боу нат-рыф хъушэ икълэджыгъ... — зыгорэхэр ыгу рыхыгъэп шъу-зым.

Ещыку Едыдж лыгъуагъэу къызэнэм Къаймэт цыкълүр джы-ри быдзашъоу, тэрэз-тэрэзэу гъыкълэ ымышлэу, гур зэригъэ-гъуштыгъэ, ины къэхъумэ насып-хъатэ зэримылэщтыр ащыгъуми ынэтлэгу итхагъэм фэдагъ.

* * *

Едыдж ныбжьыкълэ дэдагъ, зи арыгъахэп: клэлэ лэагъэп, лэдэ-бынчъагъэп. Хыкълэ, Тыркуе хэгъэгущ, къыкълэжъыгъа-кълэу, джыри шъхъэгъусэ къыпымы-фагъэу. Сарыкълэ фыжъыбзэосыр лъагъэу, шылкълэшлэу шъхъэлхэ-тыкум щызэкълэщыхъагъэу латэу тегъэтлысхъагъэу, дахъэу моу зэтешылкълэу лүкълэ фэдэу натлэм къытхэхъу.

Арыгъэ, Ещыкур ащыгъум зи арыгъахэп, клэлэ дэдагъ, ау нэгущы-псыгъо пэ псыгъо дэхагъ, жэкълэ-пэкълэпс къэчъэ къодый нэмылэу, нэфылгыпэ осэлпсым ышлор ышлор нэлүшъхъэхэр къыхъэ-шлэтыкълэхъу. Нитлүр пчэдыжъым жыпсэу джэныкълэ яжъэм къы-члаупхъукълэжъырэ мэшлэу тэ-пышхохъу. Джыри зы тхыпхъэ хъалэмэт ефэнд ныбжьыкълэр зыхэтмэ къахигъэщыщтыгъэ: сэмэгущ пэгъу-лупшлэшъхъэ зэрэлэыгъым дэжъ ныдэлф-лыпшлэу шлүцлэшхор тесыгъ. Зэ-закъо нахъ утемшылгъэми, куп хэмыгъэкълэклэнэу ар нэм къы-кълэпклэщтыгъэ.

Лъэпэ-лъагъэу, зыгу-зыкълэу-члэу, абэр ыпллэу къыриуубгъоу урамым къызытхэхъклэ, Пегъым-барым иныбжьыкълэу плонэу, Едыджы пшъашъэмэ агу ыгъэт-кълэщтыгъэ.

Шылэкълэу пшъышхом, совет хабзэр къытхъаным къыпэкълэ, мэщыгъэу аригъэшылгъагъэу, лъэ-мыджым узэпырыкълэмэ, чылэ-гумкълэ къылэгъыкълэрэм фиузн-кълэщтыгъэ. Арэуштэу фиузн-кълэнти, самбыр-тхытхъын-чъэу, аужыпкъэрашъхъэм мо хъулфыгъэ ныбжьыкълэшхом жъы клэтыжъа, Тхъэм семыукълэ, зылэжъурэмэ алоу, екълэщтыгъ

закълэу. Умышлэмэ, мы дунаир къэзыгъэшылгъэ Алахъышхом илыкълэу закълэу мы чылэм дэсыр сэры ылорэм фэдэу, сэ зымы се-жэнэу щыгъэп, пстэури къызэжэн-хэ фаер сэры ылоу къыригъэкълэу итеплгъэ кълэа-кълэ.

Иплалтэм зинэмазлыкълэу къуапэ теуцорэ мыслылымэнэм игъом сыдигъокълэу апашъхъэу къыуцо-щтыгъэ Ещыкури. Арэуштэу ихъэзагъ мафэу къыхъэрэм пэпчъ: сэхъымыи, щэджагъоми, ечэн-дыми, ахъшамымыи ары; а пстэ-умэ къа-кълэыкълорэ джэпэ нэмаз шылгъоми ары. Елолаллэ имы-лэу ащкълэ егъэдэжъыкълэгъэ зэ-пытыгъ Едыдж. Сыдигъокълэи пшгыгъэ лэпэ-цыпэ занэ къызы-хигъэщыныр икълэсагъэп.

Джауштэу Тхъэм ыпашъхъэу къоджэдэхсэр зыришахъэхклэ, ефэнд ныбжьыкълэр зэшъхъае, къыблэм зынэлэу фэгъэзагъэмэ нэбэ-набэу къахэплэщтыгъэ, зэшъхъае къэгужъуагъэу щылэмэ зэрегъашлэу плонэу, а нэгъэуплэ-плэгъу дэдэхэм нэмазщыгъ хъа-пльышъо-чылпцлашлор ежъым самбырэу ыгъазэзэ, зэндэрыкълэ рэхъатыпсэу. Къурланым къыри-хыгъэ сатырэхэмкълэ Ещыку ефэндым Нэмазыр рены къэс зэфешылъыжъы. Мары ахэмэ адыгабзэмкълэ мэхъанэу ялэр:

— ...Зэрэдунаеу я Алахъ лъаплэу, дин мафэр зиеу, щыт-хъури, лъэгэныгъэри зыфэгъэ-шъошагъэр Алахъ лъэплэу закълор ары. А си Алахъ лъаплэ, о зыза-къор ары, тэ тызыфэпщы-лэырэп, дгъэлэпэрэр. О зыза-къор ары си Алахъ лъаплэ, къытфэзышлэнэу, къыддэлэпы-лэнэу тызэлэлүрэр, тэ гъогу занклэу тытегъахъ, Ниймэт — унэшлэу зыщыпфагъэхэм ягъогу тэри тырыгъакълэу...

Мы аужырэу гушылэхэр ары-гъэх пшынэклаеу Едыдж зыфа-гъэпщынэгъагъэр:

— Гъогу гъошагъэм тетхэм ташыухъум, о гужб зыфэпшлы-гъэхэмэ ягъогуи тышыухъум...

Джырэп, ащ фэдэу лъэхъани къэсыщт, хабзэр зылэу илэу хъугъэ большевикмэ Ещыку ефэндым къоджэдэхсэр зыдишхэрэр агу рыхыщтэп. Къыфэрэзэщтхэп.

Джы лъэхъан шлэгъуагъ ефэнд ныбжьыкълэр зэрытыгъэр, джащ фэдэу охътэу лъаплэм игъуагъ якъоджэу пшъашъэм игугъу ашлэу Едыджы апэрэу зызэхе-хым. Хъау, апэрэп, ар пцлыло хъушт, иныбджэгъу хъалэлэу, лүлхъэр тлэу зыдишлэрэу Гълэ-клэмкълэу Базрыкълэуи, мызэу-мытлэу а лъэхъаным члэгъчлэлэу ышлэпэзэу къыфыхигъэпсы-щтыгъ.

«Уай-уаеу Нэкълуцукълэу Мысы-рыпщ ипшъашъэ, Алахъэм нэ бзаджэу тырерэмыгъаплэ, гоб-гъэуцонэу, ащ лыкълэзыгъэхъан бзылфыгъэу тегъэпсыхъагъэу Хымыщтэп, Адыгэ шлолыры-ми къыбгъотэнэп», — аломэ агъэшлагъоу Нэкълуцукълэу яунэпчлэу зыкълэщтэу хъугъэ клэлэхэр щызэблэкълэщтыгъэх.

Нэкълуцукълэу лэкълэолэшмэ ащыщыгъ, зы ллэу Шылэкълэу-хъаблэ дэсыгъ. А Мысырыпщым ыпхъу нахыкълэу ащыгъум адыгэ хэгъэгум арэу зидэхэгъэу шафэ-мылотыкълэжъыщтыгъэр Куконау. Куконау дэжэу нэмылэми Едыдж псэлъыхъо ихъагъэп, хъау, ихъа-нэу игъо имыфэзэу апэраллэу нэбгыритлүр зэрэлэжъуштых...

(Дэсыри къыкълэыкълэуцт).

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

Къыдзыгъэкӕр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкӕ Иофхэмкӕ,
Ӏкӕыб къэралхэм
ащыпсӕурӕ тилӕп-
къӕгъухэм адырӕ
зӕхыныгъэхэмкӕ
ыкӕи къӕбар жъу-
гъэм намалхэмкӕ
и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стьянскӕр, 236

**Редактор
шӕхӕлӕр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакциер
зидӕшӕлӕр:**
385000,
кӕ. Мыекъуапӕ,
ур. Первомайскӕр,
197.

Телефонхӕр:
приемнӕр:
52-16-79,
редактор шӕхӕлӕм
иапӕр:
гуадзӕр:
52-49-44,
редактор гуадзӕр-
шӕдӕкӕыжӕ зы-
хыӕр секретарыӕ:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты-
гъӕр:**

Урысые Федерацием
хӕутын Иофхэмкӕ,
телерадиокъӕтын-
хэмкӕ ыкӕи зӕлы-
Ӏсыкӕ амалхэмкӕ
и Министерствӕ
и Темыр-Кавказ
чыплӕ гъӕлоры-
шӕлӕ, зӕраушыхъа-
тыгъӕ нӕмыр
ПИ №10-3892

Гъӕзетым къыхиу-
тыхӕрӕм мышьып-
къагъӕу къахъаф-
хӕрӕмкӕ къӕзыт-
хыгъӕхэм пшӕдӕ-
кӕыжӕ ахы. Къа-
тхӕхӕрӕмрӕ гъӕзе-
тым шылажӕхӕр-
рӕмрӕ яеплъыкӕ
зӕтемыфӕн ылӕ-
кӕышт. Гъӕзет-
еджӕхэм къыт-
фагъӕхыӕр тхы-
гъӕхӕр зӕхъфы-
хӕрӕп ыкӕи къӕ-
зытхыгъӕхэм
алӕкӕдгъӕхъа-
жыхӕрӕп.

Зыщыхаутыӕр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кӕ. Мыекъуапӕ,
ур. Пионерскӕр,
268

**Пчӕагъӕр
4335
Индексхӕр
52161
52162
Зак. 755**

Хӕутыным
узцыкӕтхӕнӕу цыт
уахъӕр
Сыхъатыр 18.00
Зыщыхаутыӕр
уахъӕр
Сыхъатыр 18.00

ТЕАТРӔР

Дӕхӕбаринӕ цегъӕщхы, цегъӕгъуншысӕ

Тиреспубликӕ и Лӕпкӕ театрӕ икклассикӕ хӕхъгъӕ спектаклӕу «Дӕхӕбаринӕ ихъакӕщ» джырӕблагъӕ Мыекъуапӕ тыщеплъыгъ. Мамый Ерӕджыбӕ ипӕсӕ техыгъӕу спектаклӕр зыгъӕуцугъӕр Урысыем искусствӕхэмкӕ изаслуженнӕ Иофышӕшхоу, режиссерӕу Сулейманов Юныс.

Къоджӕ шылакӕм къыхъхыгъӕ спектаклӕм хӕлажӕх республикӕм иартист цӕрылохӕу Кӕыкӕ Юрӕ, Пӕрныкӕ Чӕтибӕ, Мурӕтӕ Чӕпае. Дӕхӕбаринӕ ироль къӕзышырӕр Кушъу Светлан. Артистхӕу Нӕхӕ Мӕрджанӕтрӕ Бӕгъ Алкӕсӕрӕ роль хӕхыгъӕхӕр къагъӕлӕагъох.

Мамый Ерӕджыбӕ 1966-рӕ илӕсым пӕсӕу ытхыгъагъӕр жъы хъурӕп. Шулӕгъуныгъӕм гур фӕкӕбзӕн, унагъо уиӕм уикӕлӕмӕ ягъӕсэн упылын зӕр-
фаем, ныбжӕ зилӕ пшӕшӕ дӕ-
мыкӕуагъӕм ипӕсӕлӕхъохӕм джӕ-
уапӕу къаритыжыӕр гушыӕ
къодыекӕ къӕплӕн умылӕкӕнӕу

зӕрӕщытым апае нӕмыӕми спек-
таклӕм уеплъы пшӕиоӕгъо узӕр-
хъурӕм, нӕмыкӕ гупшысӕхӕм
узӕлӕаштагъӕу театрӕм укычӕ-
кӕыжы.

Дӕхӕбаринӕ пӕсӕлӕхъомӕ ари-
лощтыр псынӕкӕу къыгъотырӕм
фӕд шӕхъае, шулӕгъу уӕ-
лӕшӕтӕм къыохъулӕн ылӕкӕы-
щтыр артистхӕм ӕупӕу къыз-
ӕуахы. Шулӕгъу шъыпкӕмрӕ,
къӕбарыр зезыхъӕрӕмрӕ зӕбгъа-
пшӕхӕ зыхъукӕ, Дӕхӕбаринӕ
изекӕуакӕмӕ нахъ адеогъаштӕ.
Артист пӕпчӕ пӕ пытӕу ироль
къызыришырӕм ишӕуагъӕкӕ те-
атрӕм плуныгъӕ кӕуачӕу иӕм зы-
кӕӕлӕты.

Тхъӕмӕфӕ къӕгъӕлӕгъонхӕр

Илӕсым къыклоцӕ кӕлӕцӕы-
кӕуӕмрӕ ныбжыкӕхӕмрӕ апае

Сурӕтым итхӕр: Нӕхӕ Мӕрджанӕт, Кушъу Светлан, Бӕгъ Алкӕсӕ спектаклӕу «Дӕхӕбаринӕ ихъакӕщ» хӕлажӕх.

БАСКЕТБОЛ

Ишӕушӕагъӕкӕ къытхӕт

Адыгэ Республикӕм культурӕмкӕ иапӕрӕ министрӕу, баскетболымкӕ иапӕрӕ президентӕу Хъанӕхъу Адамӕ фӕгъӕхыгъӕ я 11-рӕ зӕнӕкъокъухӕр Мыекъуапӕ испорт еджапӕу N 2-м шыкӕуагъӕх. Республикӕм ибаскетбол командӕхӕр апӕрӕ чыплӕхӕм гъӕшӕгъонӕу афӕбзнагъӕх. Кубок шӕхӕлӕр зыхыщтыр аужырӕ нӕгъӕупӕлӕгъу нӕс къӕпшӕн плӕкӕынӕу цытыгъӕп.

Мыекъопӕ «Динамо-МГТУ»-м итренер шӕхӕлӕу, Адыгэ Республикӕм изаслуженнӕ тренерӕу Андрей Синельниковым джӕнӕ фыжӕ къаб-
зӕр зыщыхыгъ, галстукӕу ащ къе-
кӕлурӕри пылӕапӕм ригъӕкӕлугъ.
Спорт шъуашӕр зыщылӕи, ешӕлӕм
ихъагъ. Спортым иветеранхӕм яко-
мандӕ хӕтӕу зӕнӕкъокъу ишъып-
кӕу хӕлӕжыгъ.

Адыгӕ къӕралыгъо университетым
икомандӕ студентхӕр щешӕагъӕх.
Ахӕр ныбжыкӕх, акӕуачӕ из, уап-
уцуныр Иоф къызырыклоп, Хъакъу-
нӕ Руслъан, Тыу Георгий, Алексей
Степановыр, Артем Гапошиныр,
Илья Хмарӕ, нӕмыкӕхӕри мыекъопӕ
«Динамо-МГТУ»-м хӕтых, ащ да-
кӕлоу, Хъанӕхъу Адамӕ фӕгъӕхыгъӕ
зӕнӕкъокъу хӕлӕжӕнхӕм фӕшӕ
Адыгӕ къӕралыгъо университетым
икомандӕ щешӕагъӕх.

— Студент командӕм тыщешӕ-
ныр тшӕлогъӕшӕгъон, — кӕуагъӕ
Артем Гапошиныр Тыу Георгий-
рӕ. — «Динамо-МГТУ»-р ащ ед-
гъапшӕуи уахъгъ къытӕкӕлугъӕми,
зӕфӕмыдзныгъӕу ахӕтӕагъӕрӕм ты-
къыпкырыкӕу къыхӕкӕыгъ.

«Динамо-МГТУ»-м иешӕагъӕу
Сергей Воротниковым, Сергей Ива-
новым, нӕмыкӕхӕм баскетболист
ныбжыкӕхӕр акӕырӕплых, язӕхъ-
щакӕлох. Адыгӕ къӕралыгъо универ-
ситетым икомандӕ щешӕгъӕ баскет-
болистхӕр ныбжыкӕхӕ, ащ къыхӕ-
кӕу ежхӕр ешӕгъу зӕхӕшакӕлоу,
теклоныгъӕм икыдӕхын икӕшакӕло-
хӕу цытыгъӕх. АР-м баскетболым-
кӕ ифедерацие иапӕрӕ президентӕу
Хъанӕхъу Адамӕ къызырилощтыгъу,
командӕ зӕфӕшӕафхӕр тилӕнхӕ,
нахыбӕрӕ зӕнӕкъокъухӕм ахӕр ахӕ-
лӕжӕнхӕ фӕе.

Алексей Степановыр «Динамо-

МГТУ»-м аштагъ, гупчӕм щешӕ.
Мӕрӕтыкӕо Тимури ащ фӕдӕу рес-
публикӕм икомандӕ шӕхӕлӕ хӕт.
Очкоуи 3 дзыгъохӕр агъӕцӕкӕхӕу
зыкӕи тӕгъугъӕхӕп. Хъанӕхъу Ада-
мӕ фӕгъӕхыгъӕ зӕнӕкъокъу А. Сте-
пановымрӕ Т. Мӕрӕтыкӕомрӕ ясӕна-
ушыгъӕ къышызӕуахыӕу амалы-
шӕхӕр ялагъӕх. Очкоуиц дзыгъо-
хӕр бӕрӕ дӕгъоу агъӕцӕкӕагъӕх, зӕ-
хӕшакӕлохӕуи цытыгъӕх.

Андрей Синельниковыр зипӕшӕ
баскетболистмӕ адешӕагъ. Тренер
шӕхӕлӕмрӕ спортсменхӕмрӕ фӕ-
гъӕкӕлотӕнхӕр зӕфамышӕхӕу зӕн-
къокъу хӕлӕжыгъӕх. А. Синельни-
ковыр щит чӕгъым узыӕпищӕу ще-
шӕшӕтыгъ, хъагъӕм Ӏгуаор дахӕу
ридзӕу тӕгъушӕтыгъ.

Мыекъопӕ ЛПУМГ-мрӕ Адыгӕ
къӕралыгъо университетымрӕ кӕу-
х ешӕгъу цызӕлукӕагъӕх. Пчӕагъӕр
93:91-у студентхӕм теклоныгъӕр къы-
дахыгъӕми, зӕлукӕгъур зыхыщтыр
къӕшӕгъӕагъӕх. Зы такыкъым нахъ
макӕи къызынӕм ЛПУМГ-р ыпӕкӕи
илыгъ. Ӏгуаор Кубанцевым, Мӕ-

рӕтыкӕом, нӕмыкӕхӕми адзы, ау хъа-
гъӕм ифӕрӕп. Хъурджанӕр Ӏгуаом
къычыхыӕу, Ӏгуаор радзӕн амы-
лӕкӕу зӕнӕкъокъур кӕухым фа-
клоштыгъ. Секунди 2 нахъ къӕмы-
нагъу ЛПУМГ-м ибаскетболистхӕм
Ӏгуаор щит лӕпсӕм щалыгъыгъ, ау
хъурджанӕм радзӕн алӕкӕыгъӕп. Ку-
бокыр студентхӕм ахыгъ.

Зӕнӕкъокъу изӕхӕшӕкӕло куп хӕ-
тӕу, мыекъопӕ спорт еджапӕу N 2-м
идиректорӕу Виктор Босенкӕр
хагъӕунӕфыкӕыр чыплӕхӕр къыдӕ-
зыхыгъӕм афӕгушӕагъ. Хъанӕхъу
Адамӕ ышнахыжӕу Руслъанрӕ
ишъхъгъуӕсу Асыӕтрӕ зӕнӕкъокъу
икӕшакӕлохӕм лӕшӕу зӕрафӕраз-
хӕр, Хъанӕхъу Адамӕ илофшӕагъӕ
лӕагъӕкӕуатӕ зӕшӕгъу хӕрӕз-
хӕшӕхӕрӕр ӕахыл-благъӕхӕм, ныб-
джӕгъу хӕм зӕряуапӕр кӕуагъӕ,
шӕуафтынхӕр командӕхӕм араты-
жыгъӕх.

— Хъанӕхъу Адамӕ ишӕуагъӕкӕ
Адыгейм баскетбол командӕ иӕ,
Урысыем изӕнӕкъокъу ахӕлажӕ,
— ӕло СССР-м спортымкӕ имас-
терӕу Сергей Золотцевым. — Спорт
еджапӕм сурӕт къӕгъӕлӕгъонӕу
къышызӕлутхыгъӕм Хъанӕхъу Адамӕ
ишӕыныгъӕ гъогу кӕуагъӕ.

— Ныбджӕу нахыжӕу, зӕхӕшакӕло
Хъанӕхъу Адамӕ тилӕагъ, — зӕдӕгушӕлӕгъур
лӕгъӕкӕуатӕ АР-м гъӕсзныгъӕмрӕ шӕныгъӕмрӕ-
кӕи СДЮСШОР идиректорӕу Хъа-
кӕмыз Аслъан. — Шӕушӕагъӕу иӕр
кӕдышӕтӕп, цысӕ егъашӕм тетхышт.

Сурӕтым итхӕр: хагъӕунӕфыкӕыр чыплӕхӕр къыдзыхыгъӕ ко-
мандӕхӕмрӕ зӕхӕшакӕлохӕмрӕ.

Футбол

**Мыекъуапӕ ифут-
бол клубу «Зӕкӕош-
ныгъӕм» 2011—2012-рӕ
илӕс ешӕгъу зы-
фӕгъӕхъагъӕх. Ста-
дионӕу «Юностым»
егъӕджӕн-уплӕкӕун
зӕлукӕгъу хӕр цӕкӕлох.
Командӕм футболи-
стӕу къырагъӕблӕ-
гъагъӕхӕр тиреспу-
бликӕ шӕплӕгъӕх.**

Тренер шӕхӕлӕу «Зӕ-
кӕошныгъӕм» илӕщтыр
мы мафӕхӕм агъӕнӕфӕшт.
Мӕлылӕфӕгъу и 10 —
15-м илӕс зӕнӕкъокъур
аублӕнӕу цыт. «Зӕкӕош-
ныгъӕм» хӕкӕыжыгъӕ-
хӕр, кӕу аштӕштхӕр
икъоу къӕнӕфагъӕхӕ-
пышъ, ацӕл кӕтлогорӕп.

шӕхӕл

**Адыгэ Республи-
кӕм изаслуженнӕ
тренерӕу, «Кубань»
Краснодар, «Спар-
так» Нальчик, «Ди-
намо» Брянск, «Зӕ-
кӕошныгъӕ» Мые-
къуапӕ ятренер
шӕхӕлӕу илӕс зӕ-
фӕшӕафхӕм Иоф
зышӕгъӕ Ешыгъоо
Сӕфӕрбый Прибал-
тикӕм ифутбол ко-
мандӕу «Юрмалам»
рагъӕблӕгъагъ.**

Клубым итренер шӕхӕ-
лӕу ар агъӕнӕфагъ. Футбо-
листхӕм нӕуасӕ зафи-
шыгъ. Ешыгъоо Сӕфӕрбый
иофхӕр дӕгъоу лӕыгъӕкло-
тӕнхӕу фӕтӕло.

**Нӕкӕубгъор
зыгъӕхъагъӕхӕр
ЕМТИЛЬ Нурбый.**